

ข้อมูลรายสินค้าจังหวัดพิษณุโลก

ปี 2567

กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร

โทร 055-253023-4

<https://opsmoac.go.th/phitsanulok-home>

E-mail : saraban_plk@opsmoac.go.th

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน 2567

คำนำ

เอกสารข้อมูลรายสินค้า “กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน” จังหวัดพิษณุโลก เป็นเอกสารที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก ได้รวบรวมประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวโพดทั้งระบบ ประกอบด้วย ข้อมูลด้านนโยบาย ข้อมูลด้านการปลูกข้าวโพดตามหลักวิชาการตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงการแปรรูปผลผลิต ข้อมูลงานวิจัยและเทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตข้าวโพด ข้อมูลด้านศักยภาพของพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเพื่อรับรองการผลิต และข้อมูลด้านเศรษฐกิจการผลิตกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน ซึ่งการจัดทำข้อมูลรายสินค้า “กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน” จังหวัดพิษณุโลก ได้จัดทำตามแนวทางพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้โครงการพัฒนาระบบข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์ ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาการเกษตรเป็นรายสินค้า ซึ่งจะนำไปเผยแพร่ให้กับเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่สนใจได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าว

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก จึงขอขอบคุณทุกหน่วยงาน ทั้งในและนอกสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 ที่ได้ให้การสนับสนุนข้อมูล รวมทั้งข้อมูลที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เอกสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วง และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลตามสมควร

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิษณุโลก

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด	1
ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดพิษณุโลก	1
ลักษณะทางภูมิศาสตร์	1
ลักษณะภูมิอากาศ	2
แหล่งน้ำธรรมชาติ	3
ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดพิษณุโลก	4
พื้นที่	4
ครุภัณฑ์และแรงงานภาคการเกษตร	7
สถานการณ์ด้านทรัพยากรการผลิต และแนวโน้มสถานการณ์ด้านทรัพยากรการผลิต	8
ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง	9
พันธุ์กล้วย	9
การขยายพันธุ์	10
สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม	11
การปลูก	11
การดูแลรักษา	12
การให้ผลของกล้วย	12
การเก็บเกี่ยว	13
การจัดการผลกล้วยหลังเก็บเกี่ยว	13
โรคแมลงศัตรูและการป้องกันกำจัด	13
การแปรรูป	16
ข้อมูลจำเพาะกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง	16
ส่วนที่ 4 สถานการณ์กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง จังหวัดพิษณุโลก	20
แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดพิษณุโลก	20
สถานการณ์การผลิตกล้วยน้ำว้า จังหวัดพิษณุโลก	21
สถานการณ์การตลาดและราคา	22
ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยน้ำว้า	22
เปรียบเทียบผลตอบแทนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของข้าวนาปีกับกล้วยน้ำว้า จังหวัดพิษณุโลก	23
วิถีตลาดกล้วยน้ำว้า	24
ผู้ประกอบการรับซื้อกล้วยน้ำว้า จังหวัดพิษณุโลก	24
กระบวนการจัดการสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานกล้วยน้ำว้าจังหวัดพิษณุโลก	25
แนวทางการพัฒนากล้วยน้ำว้า	27

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด

ข้อมูลด้านกายภาพของจังหวัดพิษณุโลก

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 377 กิโลเมตร ซึ่งจังหวัดรอบ ๆ 5 จังหวัด คือ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร และสุโขทัย เป็นกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกำหนดให้เป็นพื้นที่ เขตเศรษฐกิจเฉพาะและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และให้จังหวัดพิษณุโลกเป็นพื้นที่เมืองหลักเพื่อการพัฒนาธุรกิจการค้า โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2540 ที่จังหวัดเชียงรายได้กำหนดให้พัฒนาจังหวัดพิษณุโลกและกลุ่มจังหวัดทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าว เป็นพื้นที่พัฒนา “สี่แยกอินโดจีน” รวมถึงศักยภาพ ในทำเลที่ตั้งตามแนว North-South และ East-West Corridor และการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS) จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดวิสัยทัศน์จังหวัด/กลุ่มจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคจังหวัดเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนได้ร่วมขับเคลื่อนให้จังหวัดได้ดำเนินการพัฒนาอย่างมีทิศทางและถูกต้อง

1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอพิชัย อำเภอทองแสนขัน และ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์, แขวงไชยบุรี ประเทศลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอหล่มสัก อำเภอเขาค้อ อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์, อำเภอด่านซ้าย และอำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอลำลูกขัน อำเภอสามง่าม และ อำเภอสามโก้ จังหวัดพิจิตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอกงไกรลาศ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย, อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

1.3 สภาพพื้นที่

จุดเด่นทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก คือมีลักษณะพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เนื่องจากลักษณะพื้นที่ทางตอนเหนือ ทางตะวันออก และตอนกลางบางส่วนเป็นเขตภูเขาสูง ที่ราบสูงและลาดเอียงลงมาทางตอนกลาง ทางตะวันตก และทางตอนใต้จนเป็นพื้นที่ราบ พื้นที่ราบลุ่ม ทำให้สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ทุกสาขา เช่น สาขาป่านไม้ สาขาพืช สาขาประมง และสาขาปศุสัตว์ โดยเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำในพื้นที่ย่านอำเภอเมืองพิษณุโลก อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม และอำเภอบางระกำ จะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัดที่ทำรายได้หลักให้กับจังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ในพื้นที่เขตอำเภอบางระกำบริเวณพื้นที่ใกล้ลุ่มน้ำยม ทุกปีจะเกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ราษฎรไม่สามารถปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ได้ อำเภอบางระกำ จึง

เป็นแหล่งรองรับน้ำในฤดูฝนและเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ทำรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ หากสามารถพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดเพื่อการศึกษาและขยายปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำจืดรวมถึงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำ จะทำให้อำเภอบางระกำ เป็นแหล่งทำประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลกได้ต่อไป

1.4 ลักษณะดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่า มีดินทั้งหมด 48 ชุดดิน และหน่วยเชิงซ้อนทั้งหมด 8 หน่วย มีเนื้อที่ประมาณ 4,470,700.27 ไร่ หรือร้อยละ 66.14 ของเนื้อที่ทั้งหมด และเป็นพื้นที่เบ็ดเตล็ด 7 ประเภท มีเนื้อที่ประมาณ 2,289,209.93 ไร่ หรือ ร้อยละ 33.86 ของเนื้อที่ทั้งหมด โดยชุดดินที่พบมากที่สุดในพื้นที่ลุ่ม ได้แก่ ชุดดินพิษณุโลก (Psl) มีเนื้อที่ 321,303 ไร่ หรือร้อยละ 4.75 ของเนื้อที่ทั้งหมด พบมากในสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะสมบัติของดิน เป็นดินลึก ดินบน เป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแปงหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีนํ้าตาลปนเทา หรือนํ้าตาลเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีนํ้าตาลปนเทาเข้ม อาจพบมวลก้อนกลมของเหล็กและแมงกานีสปะปนอยู่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อย ถึงด่างปานกลาง (pH 6.5-8.0) มีจุดประสีนํ้าตาลแก่หรือนํ้าตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน และชุดดินที่พบมากที่สุดในพื้นที่ดอน ได้แก่ ชุดดินภูพาน (Pu) มีเนื้อที่ 454,312 ไร่ หรือร้อยละ 6.72 ของเนื้อที่ทั้งหมด พบมากในสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 5-35 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะสมบัติของดินเป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีนํ้าตาลหรือนํ้าตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง นํ้าตาลปนแดง หรือแดงปนเหลือง อาจพบจุดประสีนํ้าตาลแก่หรือเหลืองปนแดงปริมาณเล็กน้อย อาจพบลูกรังปริมาณเล็กน้อยร่วมกับเศษหินทรายในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดิน เป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.0) ในดินบน และกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH 4.5-5.5) ในดินล่าง มักพบก้อนหินทรายลอยอยู่บนผิวดิน

2. ลักษณะภูมิอากาศ

2.1 ฤดูกาลจังหวัดพิษณุโลก

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไปโดยเฉพาะในเดือนเมษายน เป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดปกคลุมประเทศไทย อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนสิงหาคม

ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวที่สุดคือเดือนธันวาคมและมกราคม

2.2 ปริมาณน้ำฝน

จังหวัดพิษณุโลก มีปริมาณฝนเฉลี่ยประมาณ 1,100-1,300 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในปี 2565 จำนวน 1,666.40 มิลลิเมตร และในปี พ.ศ. 2566 มีปริมาณน้ำฝนรวม จำนวน 1,222.80 มิลลิเมตร รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1.1 แสดงปริมาณน้ำฝนพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2562-2567 จำแนกรายเดือน

ปี	ปริมาณน้ำฝนพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก (มิลลิเมตร)												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
2563	0	0	34.0	158.0	60.1	132.7	102.7	265.0	214.4	179.9	1.5	0	1,148.30
2564	0	29.0	42.7	235.2	50.7	128.2	141.5	56.6	385.9	174.9	11.6	0.3	1,256.60
2565	1.7	114.6	18.2	77.2	261.5	79.2	195.5	312.1	379.2	135.9	52.5	38.8	1,666.40
2566	0	0	0	75.5	98.9	113.5	106.0	168.3	302.0	344.9	13.7	0	1,222.80
2567	5.2	0.2	87.0	1.3	226.9	88.4	252.1	199.8	56.3	0	0	0	917.2

ที่มา สถานีอุตุนิยมวิทยาพิษณุโลก http://www.cmmet.tmd.go.th/forecast/pt/Max_Min_Rainfall.php

2.3 อุณหภูมิ

อุณหภูมิเฉลี่ย 28.30 °C โดยในเดือนเมษายน ปี 2562 มีอุณหภูมิสูงสุด 39.2 °C และเดือนธันวาคม ปี 2566 มีอุณหภูมิต่ำสุด 17.6 °C

ตารางที่ 1.2 อุณหภูมิสูงสุด - ต่ำสุด พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ปี 2562 - 2567 จำแนกรายเดือน

ปี	อุณหภูมิ (°C)	เดือน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2563	สูงสุด	33.9	34.8	37.2	37.3	37.9	35.5	35.0	33.2	33.6	31.1	33.0	31.9
	ต่ำสุด	20.3	20.8	24.4	25.6	26.2	25.6	25.4	25.2	25.0	23.9	22.7	19.3
2564	สูงสุด	30.9	33.6	36.2	34.9	36.4	34.8	33.6	34.2	32.6	32.4	33.1	31.1
	ต่ำสุด	17.4	19.2	24.7	24.8	26.0	25.6	25.3	25.2	24.4	24.2	22.8	17.9
2565	สูงสุด	32.6	32.5	35.6	36.7	34.0	34.6	33.8	32.9	32.4	32.4	33.2	30.9
	ต่ำสุด	18.5	21.2	24.3	24.7	24.8	24.7	24.9	24.6	24.5	23.3	22.3	19.4
2566	สูงสุด	30.8	33.3	35.8	38.9	36.8	35.5	35.2	33.8	33.1	32.9	33.0	32.6
	ต่ำสุด	18.0	20.4	22.5	25.8	25.9	25.2	25.4	25.0	24.6	24.5	22.3	20.8
2567	สูงสุด	32.1	35.0	36.6	38.6	37.0	34.7	33.0	33.6	33.5	33.5	33.0	33.1
	ต่ำสุด	20.3	21.8	24.7	26.6	26.3	26.0	25.4	25.4	25.6	24.8	22.8	21.2

ที่มา สถานีอุตุนิยมวิทยาพิษณุโลก http://www.cmmet.tmd.go.th/forecast/pt/Max_Min_Rainfall.php

3. แหล่งน้ำธรรมชาติ

1.3.1 แม่น้ำ - แม่น้ำสายหลักสำคัญ 4 สาย คือ แม่น้ำน่าน แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำวังทอง และแม่น้ำยม ซึ่งไหลผ่านพื้นที่การเกษตรสำคัญในอำเภอต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

1.3.2 คลอง - จำนวน 355 สาย

1.3.3 บึง - หนอง บึงธรรมชาติ จำนวน 157 แห่ง

ตารางที่ 1.3 แหล่งน้ำธรรมชาติจังหวัดพิษณุโลก

อำเภอ	แม่น้ำ ห้วยลำธาร คลอง ธรรมชาติ (สาย)	แม่น้ำ ห้วย ลำธาร คลอง ธรรมชาติที่ ใช้ในฤดูแล้ง (สาย)	หนอง บึง (แห่ง)	หนอง บึงที่สามารถใช้ใน ฤดูแล้ง(แห่ง)
พรมพิราม	23	-	16	2
บางกระทุ่ม	49	-	34	1
เนินมะปราง	84	18	5	1
นครไทย	56	25	3	1
ชาติตระการ	25	9	4	1
บางระกำ	25	3	50	5
เมือง	39	3	38	5
วังทอง	24	13	4	1
วัดโบสถ์	30	30	3	2
รวม	355	101	157	19

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 9/สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 7 กำแพงเพชร

ส่วนที่ 2

ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดพิษณุโลก

2.1 พื้นที่

จังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ทั้งหมด 10,815.80 ตารางกิโลเมตร (6,759,909 ไร่)⁽¹⁾ การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด 6,621,681.78 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม 3,451,361.30 ไร่ (52.12 % ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด) เป็นพื้นที่นา 1,637,792.00 ไร่ (47.45% ของพื้นที่เกษตรกรรม) ไม้ผล/ไม้ยืนต้น 713,925.24 ไร่ (20.69% ของพื้นที่เกษตรกรรม) พืชไร่/พืชผักผลไม้ดอกและอื่นๆ 1,099,644.06 ไร่ (31.86% ของพื้นที่เกษตรกรรม) ทั้งนี้มีพื้นที่เกษตรกรรมที่พัฒนาด้านชลประทานแล้ว 1,078,891 ไร่ (อยู่ในเขตชลประทาน 731,801 ไร่ และถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแล 347,090 ไร่)⁽²⁾ และจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 612,724 ไร่ (8 อำเภอ ยกเว้นอำเภอบางกระทุ่ม)

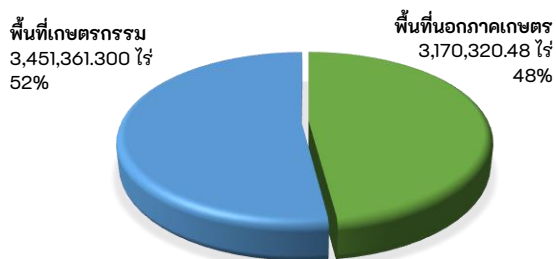
2.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก รวมพื้นที่ใช้ประโยชน์ 6,621,681.78 พื้นที่ (ไร่)

ตารางที่ 2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก

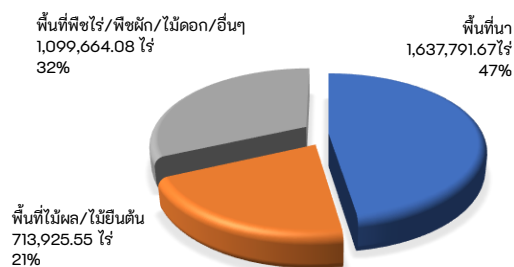
ขอบเขต	ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พิษณุโลก	พื้นที่ป่า	2,530,727.99	38.22
	พื้นที่นา	1,637,792.00	24.73
	พืชไร่	1,078,637.70	16.29
	ไม้ยืนต้น	520,985.50	7.87
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	500,293.90	7.56
	ไม้ผล	192,939.74	2.91
	พื้นที่น้ำ	139,299.10	2.1
	ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	8,236.43	0.12
	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	5,849.39	0.09
	พืชสวน	4,967.74	0.08
	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	1,624.31	0.02
	พืชน้ำ	251.50	0
	ไร่มุขเวียน	76.99	0
รวมพื้นที่		6,621,681.78	100

ที่มา : ⁽¹⁾ กรมพัฒนาที่ดิน, (2566), <http://agri-map-online.moac.go.th>

⁽²⁾ โครงการชลประทานพิษณุโลก สรุปรายงานสถานการณ์น้ำ

(ก) แผนภูมิแสดงการใช้ประโยชน์ของพื้นที่

(ข) แผนภูมิแสดงการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตร

รูปที่ 2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.1.2 พื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งสิ้น 3,451,361.30 ไร่ (52.12% ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด)

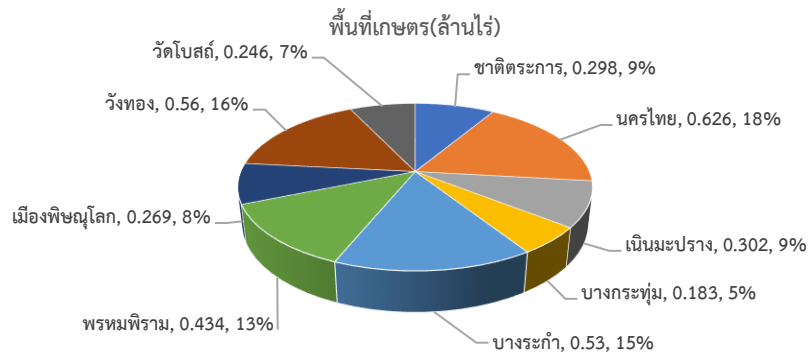
ตารางที่ 2.2 แสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรกรรมจำแนกรายอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่การใช้ประโยชน์ทั้งหมด (ล้านไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร						รวมพื้นที่ทำการเกษตร	
		ที่นา		ไม่ผล/ไม่ยืนต้น		พืชไร่/พืชผัก/ไม้ดอก/อื่นๆ		จำนวน (ล้านไร่)	ร้อยละ
		จำนวน (ล้านไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ล้านไร่)	ร้อยละ		
ชาติตระการ	1.032	0.047	16.0	0.086	28.8	0.164	55.1	0.298	8.6
นครไทย	1.475	0.109	17.4	0.232	37.2	0.284	45.3	0.626	18.1
เนินมะปราง	0.693	0.125	41.6	0.102	33.9	0.073	24.3	0.302	8.7
บางกระพุ่ม	0.220	0.148	80.6	0.006	3.3	0.029	15.9	0.183	5.3
บางระกำ	0.605	0.317	59.9	0.018	3.5	0.194	36.5	0.530	15.3
พรหมพิราม	0.519	0.382	88.1	0.008	1.9	0.042	9.8	0.434	12.5
เมืองพิษณุโลก	0.447	0.227	84.6	0.001	3.9	0.030	11.3	0.269	7.8
วังทอง	1.071	0.210	37.4	0.203	36.2	0.147	26.3	0.560	16.2
วัดโบสถ์	0.554	0.067	27.6	0.045	18.3	0.133	54.0	0.246	7.1
รวม	6.621	1.637	47.4	0.713	20.6	1.099	31.8	3.451	100.0

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>

*ค่าตัวเลขได้มาจากการคำนวณด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

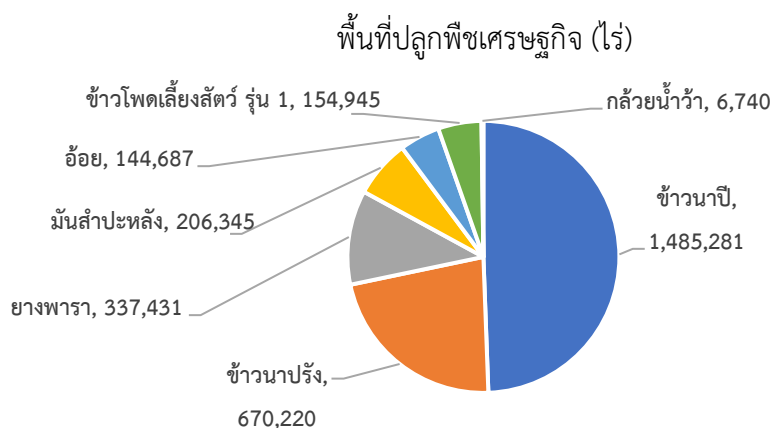
รูปที่ 2.2 แผนภูมิแสดงพื้นที่การเกษตร รายอำเภอ ของจังหวัดพิษณุโลก

2.1.3 พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ รวมพื้นที่ 2,481,969.80 ไร่

ตารางที่ 2.3 แสดงพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัดพิษณุโลก

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
ข้าวนาปี	1,485,281	47.00
ข้าวนาปรัง	670,220	21.21
ยางพารา	337,431	10.68
มันสำปะหลัง	206,345	6.53
อ้อย	144,687	4.58
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 1	154,945	4.90
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รุ่น 2	57,239	1.81
มะม่วงน้ำดอกไม้	51,414	1.63
สับปะรด	26,012	0.82
ปาล์มน้ำมัน	19,303	0.61
ทุเรียน	4,778	0.15
พืชผัก	2,686	0.08

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

รูปที่ 2.3 แสดงพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจจังหวัดพิษณุโลก

2.1.4 การใช้พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมของดิน (Agri-Map analytic) โดยพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด สับปะรด และยางพารา

ตารางที่ 2.4 แสดงพื้นที่ชั้นความเหมาะสมของดินและพื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมของดิน

ชนิดสินค้า	พื้นที่ทั้งหมด	พื้นที่ปลูกในชั้นความเหมาะสม (ไร่)			
		S1	S2	S3	N
ข้าว	1,616,519	1,251,431	283,908	50,763	30,455
อ้อยโรงงาน	312,040	9,096	292,434	21	10,488
มันสำปะหลัง	223,771	57,252	116,623	24,568	25,331
ข้าวโพด	116,381	1,546	100,900	25,251	38,683
ยางพารา	151,981	70,959	55,975	17,995	7,052
ถั่วย่น้ำว้า	3,478,501	81,784	997,887	194,004	2,204,825

ที่มา : <http://agri-map-online.moac.go.th/>

2.1.5 พื้นที่ดำเนินการในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 612,724 ไร่ (8 อำเภอ ยกเว้นอำเภอบางกระทุ่ม)

ตารางที่ 2.5 แสดงพื้นที่ปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก

อำเภอ	พื้นที่ประกาศเขตฯ (ไร่)	พื้นที่ RF หลัง พรฎ. (ไร่)	พื้นที่กันออก (ไร่)	พื้นที่ดำเนินการ (ไร่)	มอช ส.ป.ก.4-01					
					ที่ดินเกษตรกรรม			ที่ดินชุมชน		
					ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่
ชาติตระการ	154,449	3,091.98	31,963.81	122,485.19	6,598	9,555	124,618	2,692	2,900	1,862
นครไทย	147,104	0	35,908.35	111,195.65	4,592	6,220	82,428	1,369	1,475	1,108
เนินมะปราง	11,753	0	38.01	11,714.99	542	644	7,299	168	171	121
บางระกำ	585	18	2,412.86	1,827.86	16	19	128	0	0	0
พรหมพิราม	7,588	0	3,022.04	4,565.96	286	345	3,271	24	24	12
เมืองพิษณุโลก	9,616	172	6,242	3,374	470	553	3,322	145	152	247
วังทอง	205,745	7,307	60,348.56	145,396.44	7,888	0,860	133,450	3,033	3,342	3,321
วัดโบสถ์	75,884	1,078	28,864.08	47,019.92	2,715	4,157	49,224	556	581	375
รวม	612,724	11,666.98	168,799.71	447,850.01	23,107	21,493	403,740	7,987	8,645	7,046

ที่มา : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิษณุโลก, (2567)

หมายเหตุ

พื้นที่ RF หลัง พรฎ. คือพื้นที่กันคืนกรมป่าไม้ตามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมป่าไม้และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ พ.ศ. 2538 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 ซึ่งเป็นพื้นที่กันคืนหลังประกาศพระราชกฤษฎีกา จำนวน 2.45 ล้านไร่

พื้นที่กันออกคือ พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดินตามบันทึกข้อตกลง เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 ให้กันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ได้แก่ พื้นที่ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่มีสภาพป่า
2. พื้นที่ที่มีสภาพหรือศักยภาพทำการเกษตรไม่คุ้มค่า
3. พื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ และพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน
4. พื้นที่ภูเขาสูงชัน หรือพื้นที่ที่มีความชันโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 35% ขึ้นไป และพื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร

5. พื้นที่ที่กรมป่าไม้มีการผูกพันตามกฎหมายเช่น สวนป่าของทางราชการ พื้นที่ที่อนุญาตให้ส่วนราชการหรือเอกชนเข้าทำประโยชน์แล้ว (ยกเว้นพื้นที่ที่มีหนังสืออนุญาต สทก. ที่ราษฎรแสดงความประสงค์เป็นหนังสือขอรับหนังสืออนุญาตของ ส.ป.ก. แทน)
6. พื้นที่ป่าชายเลน
7. พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ยังไม่มีราษฎรถือครองทำกิน

2.2 ครุว์เรือนและแรงงานภาคการเกษตร

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง จำนวน 508,892 คน แยกเป็นชาย 246,125 คน หญิง 262,767 คน ครุว์เรือนเกษตรกรและแรงงานภาคการเกษตรในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกมีจำนวน 99,770 ครุว์เรือน และ 246,690 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนครุว์เรือนและแรงงานภาคการเกษตร

อำเภอ	ครุว์เรือนเกษตรกร(ครุว์เรือน)	แรงงานภาคการเกษตร(คน)
เมืองพิษณุโลก	10,452	29,241
นครไทย	15,435	39,931
ชาติตระการ	7,675	24,849
บางระกำ	10,844	31,244
บางกระทุ่ม	7,908	17,929
พรหมพิราม	15,136	31,154
วัดโบสถ์	6,787	14,659
วังทอง	16,797	30,543
เนินมะปราง	8,736	27,140
รวม	99,770	246,690

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2567)

2.3 สถานการณ์ด้านทรัพยากรการผลิต และแนวโน้มสถานการณ์ด้านทรัพยากรการผลิต

2.3.1 ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย 4,285.13 ล้าน ลบ.ม. (ข้อมูล ณ วันที่ 4 มีนาคม 2567)

2.3.2 แหล่งกักเก็บน้ำ

ปริมาณแหล่งน้ำต้นทุนในเขตชลประทานจำนวน 336.31 ล้าน ลบ.ม. และปริมาณแหล่งน้ำต้นตุนอกเขตชลประทานจำนวน 101.69 ล้าน ลบ.ม.

ตารางที่ 2.7 แสดงแหล่งน้ำภาคการเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

แหล่งกักเก็บน้ำ	ที่ตั้ง (อำเภอ)	จำนวน	หน่วย	ความจุ (ล้าน ลบ.ม.)
เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน	วัดโบสถ์			939
ห้วยน้ำคับ	ชาติตระการ			1.316
ห้วยน้ำจวง	ชาติตระการ			1.600
บึงระมาณ	บางระกำ			4.19
บึงสะเดา	วังทอง			0.45
อ่างเก็บน้ำห้วยข้าวไร่	นครไทย			4.36
อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคูป	นครไทย			7.49
อ่างเก็บน้ำห้วยเค่าเล่า	วัดโบสถ์			0.300
อ่างเก็บน้ำหินลาด	วัดโบสถ์			0.352
อ่างเก็บน้ำชำตะเคียน	วังทอง			0.378
อ่างเก็บน้ำห้วยทรายใต้	นครไทย			0.670
อ่างเก็บน้ำบ้านร่มเกล้า 1	ชาติตระการ			0.192
อ่างเก็บน้ำบ้านหมื่นแสวง	ชาติตระการ			0.057
อ่างเก็บน้ำบ้านร่มเกล้า 3	ชาติตระการ			0.047
อ่างเก็บน้ำบ้านชานาญจ้อย	ชาติตระการ			0.085
อ่างเก็บน้ำศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้า	ชาติตระการ			0.060
อ่างเก็บน้ำวัดป่าแสวงธรรม (ปชด)	ชาติตระการ			0.085
แหล่งน้ำสาธารณะ/อื่นๆ		-	-	90.92
บ่อจิว		10,941	บ่อ	6.89
บ่อบาดาล		1,559	บ่อ	3.88

ที่มา: โครงการชลประทานพิษณุโลก, สถานีพัฒนาที่ดินพิษณุโลก, สำนักงานประมงจังหวัดพิษณุโลก

2.3.3 ความต้องการใช้น้ำของจังหวัดจำแนก 4 ด้าน

ตารางที่ 2.8 แสดงแผนการจัดสรรน้ำจังหวัดพิษณุโลก

ประเภทการใช้น้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)
เกษตรกรรม	621.99
อุปโภคบริโภค	0.73
รักษาระบบนิเวศน์	0.28
อุตสาหกรรม	0
อื่น ๆ	0.06
รวม	623.06

ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน

3.1 พันธุ์กล้วย

ประเทศไทยมีการปลูกกล้วยกันมาช้านาน กล้วยที่ปลูกมีมากมายหลายชนิด พันธุ์กล้วยที่ใช้ปลูกในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณนั้น มีทั้งพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิม และนำเข้ามาจากประเทศใกล้เคียง กล้วยที่รู้จักกันในสมัยสุโขทัยคือ กล้วยตานี และปัจจุบันในจังหวัดสุโขทัยก็ยังคงมีการปลูกกล้วยตานีมากที่สุด แต่เรากลับไม่พบกล้วยตานีในป่า ทั้งๆ ที่กล้วยตานีก็เป็นกล้วยป่าชนิดหนึ่ง มีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย จีน และพม่า ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่า กล้วยตานีน่าจะนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยตอนต้น หรือช่วงการอพยพของคนไทยมาตั้งถิ่นฐานที่สุโขทัย

ในสมัยอยุธยา เดอลาลูแบร์ (De La Loubère) อัครราชทูตชาวฝรั่งเศสที่เดินทางมาเมืองไทยในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. 2230 ได้เขียนบันทึกถึงสิ่งที่เขาได้พบเห็นในเมืองไทยไว้ว่า ได้เห็นกล้วยวงช้าง ซึ่งก็คือ กล้วยร้อยหวีในปัจจุบัน ที่ส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อเป็นไม้ประดับนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีตำนานเล่ากันว่า มีการค้าขายกล้วยตืบอีกตួយ แสดงให้เห็นว่า ได้มีการปลูกกล้วยทั้งเพื่อความสวยงาม และเพื่อการบริโภคกันมาช้านานแล้ว

หลังจากที่นักวิชาการชาวตะวันตกได้เริ่มจำแนกชนิดของกล้วยตามลักษณะทางพันธุกรรม โดยใช้จีโนมของกล้วยเป็นตัวกำหนดในการแยกชนิดตามวิธีของซิมมอนด์ และเชบเพิร์ด ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า กล้วยที่บริโภคกันอยู่ในปัจจุบันมีบรรพบุรุษอยู่เพียง 2 ชนิดเท่านั้น คือ กล้วยป่า และกล้วยตานี กล้วยที่มีกำเนิดจากกล้วยป่ามีจีโนมทางพันธุกรรมเป็น AA ส่วนกล้วยที่มีกำเนิดจากกล้วยตานีมีจีโนม เป็น BB และกล้วยลูกผสมของทั้ง 2 ชนิด มีจีโนมเป็น AAB, ABB, AABB และ ABBB นอกจากนี้ ซิมมอนด์ยังได้จำแนกชนิดของกล้วยในประเทศไทยว่ามีอยู่ 15 พันธุ์

ต่อมา นักวิชาการไทยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพันธุ์และชนิดของกล้วย คือ ใน พ.ศ. 2510 วัฒนา เสถียรสวัสดิ์ และปวิณ ปุณศรี ได้ทำการรวบรวมพันธุ์กล้วยที่พบในประเทศไทยได้ 125 สายพันธุ์ และจากการจำแนกจัดกลุ่มแล้ว พบว่ามี 20 พันธุ์ หลังจากนั้นในระหว่าง พ.ศ. 2523 - 2526 เบญจมาศ ศิลาย้อย และฉลองชัย แบบประเสริฐ แห่งภาควิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทำการสำรวจพันธุ์กล้วยในประเทศไทย และรวบรวมพันธุ์ไว้ที่สถานีวิจัยปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยรวบรวมได้ทั้งหมด 323 สายพันธุ์ แต่เมื่อจำแนกชนิดแล้ว พบว่ามีอยู่เพียง 53 พันธุ์ หลังจากสิ้นสุดโครงการ ยังได้ทำการรวบรวมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พบว่ามีอยู่ 71 พันธุ์ รวมทั้งกล้วยป่าและกล้วยประดับ ทั้งนี้ไม่นับรวมพันธุ์กล้วยที่ได้มีการนำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งมีอีกหลายพันธุ์ ปัจจุบันกล้วยในเมืองไทย ซึ่งจำแนกชนิดตามจีโนม มีดังนี้

กลุ่ม AA ที่พบในประเทศไทยมี กล้วยป่า สำหรับกล้วยกินได้ในกลุ่มนี้มีขนาดเล็ก รสหวาน กลิ่นหอมรับประทานสด ได้แก่ กล้วยไข่ กล้วยเล็บมือนาง กล้วยหอมจันทร์ กล้วยไข่ทองร่วง กล้วยไข่จีน กล้วยน้ำนม กล้วยไล กล้วยสา กล้วยหอม กล้วยหอมจำปา กล้วยทองกาบดำ

กลุ่ม AAA กล้วยกลุ่มนี้มีจำนวน โครโมโซม $2n = 33$ ผลจึงมีขนาดใหญ่กว่ากลุ่มแรก รูปร่างผลเรียวยาว มีเนื้อนุ่ม รสหวาน กลิ่นหอม รับประทานสดเช่นกัน ได้แก่ กล้วยหอมทอง กล้วยนาก กล้วยครึ่ง กล้วยหอมเขียว กล้วยกุ้งเขียว กล้วยหอมแก้ว กล้วยไข่พระตะบอง กล้วยคลองจ้ง

กลุ่ม BB ในประเทศไทยจะมีแต่กล้วยตานี ซึ่งเป็นกล้วยป่าชนิดหนึ่ง แต่ไม่ได้มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยรับประทานผลอ่อนได้ โดยนำมาใส่แกงเผ็ด ทำส้มตำ ไม่นิยมรับประทานผลแก่ เพราะมีเมล็ดมาก แต่คนไทยและคนเอเชียส่วนใหญ่รับประทานปลีและหยวก ไม่มีกล้วยกินได้ในกลุ่ม BB ในประเทศไทย แต่พบว่ามีที่ประเทศฟิลิปปินส์

กลุ่ม BBB กล้วยในกลุ่มนี้เกิดจากกล้วยตานี (*Musa balbisiana*) เนื้อไม่ค่อยนุ่ม ประกอบด้วยแป้งมาก เมื่อสุกก็ยังมีความเหนียวอยู่ จึงไม่ค่อยหวาน ขนาดผลใหญ่ เมื่อนำมาทำให้สุกด้วยความร้อน จะทำให้รสชาติดีขึ้น เนื้อเหนียวนุ่ม เช่น กล้วยเล็บช่างกุด

กลุ่ม AAB กล้วยกลุ่มนี้เกิดจากการผสมระหว่างกล้วยป่ากับกล้วยตานี เมื่อผลสุก มีรสชาติดีกว่ากล้วยกลุ่ม ABB ได้แก่ กล้วยน้ำว้า กล้วยน้ำว้าผาด กล้วยนมสวรรค์ กล้วยนิ้วมือนาง กล้วยไซโบริราณ กล้วยทองเดช กล้วยศรีนวล กล้วยขม กล้วยนมสาว แต่มีกล้วยกลุ่ม AAB บางชนิดที่มีความคล้ายกับ ABB กล่าวคือ เนื้อจะค่อนข้างแข็ง มีแป้งมาก เมื่อสุกเนื้อไม่นุ่ม ทั้งนี้อาจได้รับเชื้อพันธุกรรมของกล้วยป่าที่ต่าง sub species กัน จึงทำให้ลักษณะต่างกัน กล้วยในกลุ่มนี้เรียกว่า plantain subgroup ซึ่งจะต้องทำให้สุกโดยการต้ม ปิ้ง เผา เช่นเดียวกับกลุ่ม ABB ได้แก่ กล้วยกล้วย กล้วยงาช้าง กล้วยนิ้วจระเข้ กล้วยหิน กล้วยพม่าแหกคุก

กลุ่ม ABB กล้วยกลุ่มนี้เป็นลูกผสมระหว่างกล้วยป่ากับกล้วยตานี มีแป้งมาก ขนาดผลใหญ่ ไม่นิยมรับประทานสด เพราะเมื่อสุกรสไม่หวานมาก บางครั้งมีรสฝาด เมื่อนำมาต้ม ปิ้ง ย่าง และเชื่อม จะทำให้รสชาติดีขึ้น ได้แก่ กล้วยหักมุกเขียว กล้วยหักมุกนวล กล้วยเปลือกหนา กล้วยส้ม กล้วยนางพญา กล้วยนมหมี กล้วยน้ำว้า สำหรับกล้วยน้ำว้าแบ่งออกเป็น 3 ชนิด ตามสีของเนื้อ คือ น้ำว้าแดง น้ำว้าขาว และน้ำว้าเหลือง คนไทยรับประทานกล้วยน้ำว้า ทั้งผลสด ต้ม ปิ้ง และนำมาประกอบอาหาร นอกจากนี้ยังมีกล้วยน้ำว้าดำ ซึ่งเปลือกมีสีครึ่งปนดำ แต่เนื้อมีสีขาว รสชาติอร่อยคล้ายกล้วยน้ำว้าขาว สำหรับกล้วยดิบ เหมาะที่จะรับประทานผลสด เพราะเมื่อนำไปย่างหรือต้มจะมีรสฝาด

กลุ่ม ABBB กล้วยในกลุ่มนี้เป็นลูกผสมเช่นกัน จึงมีแป้งมาก และมีอยู่พันธุ์เดียวคือ กล้วยเทพรส หรือกล้วยทิพรส ผลมีขนาดใหญ่มาก บางทีมีดอกเพศผู้หรือปลี บางทีไม่มี ถ้าหากไม่มีดอกเพศผู้ จะไม่เห็นปลี และมีผลขนาดใหญ่ ถ้ามีดอกเพศผู้ ผลจะมีขนาดเล็กกว่า มีหลายหัวและหลายผล การมีปลีและไม่มีปลีนี้เกิดจากการกลายพันธุ์แบบกลับปกกลับมาได้ ดังนั้นจะเห็นว่า ในกอเดียวกันอาจมีทั้งกล้วยเทพรสมีปลี และไม่มีปลี หรือบางครั้งมี 2 - 3 ปลี ในสมัยโบราณเรียกกล้วยเทพรสที่มีปลีว่า กล้วยทิพรส กล้วยเทพรสที่สุกอมจะหวาน เมื่อนำไปต้มมีรสฝาด

กลุ่ม AABBB เป็นลูกผสมมีเชื้อพันธุกรรมของกล้วยป่ากับกล้วยตานี กล้วยในกลุ่มนี้มีอยู่ชนิดเดียวในประเทศไทย คือ กล้วยเงิน ผลขนาดใหญ่ รูปร่างคล้ายกล้วยไซ้ เมื่อสุกผิวสีเหลืองสดใส เนื้อผลสีส้ม มีแป้งมาก รับประทานผลสด

นอกจากกล้วยดังที่ได้กล่าวแล้ว ยังมีกล้วยป่าที่เกิดในธรรมชาติซึ่งมีเมล็ดมาก ทั้งกล้วยในสกุล *Musa acuminata* และ *Musa itinerans* หรือที่เรียกว่า กล้วยหก หรือกล้วยอย่างขาง และกล้วยป่าที่เป็นกล้วยประดับ เช่น กล้วยบัวสีส้ม และกล้วยบัวสีชมพู

2.2 การขยายพันธุ์ การผลิตกล้วยเป็นการค้า นั้น นิยมทำการขยายพันธุ์กล้วยสำหรับการเพาะปลูก 3 วิธี ดังนี้

2.2.1 การขยายพันธุ์จากหน่อ หน่อที่เกิดจากต้นแม่ที่ได้ทำการปลูกกล้วยต้นแรกไปแล้ว ได้แก่ หน่ออ่อน หน่อใบคาบ หน่อแก่ หน่อใบกล้า วิธีการเริ่มจากเตรียมอุปกรณ์ชุด ได้แก่ เสียมหรือชะแลงหน้ากว้างที่คมสำหรับขุด ตัดแยกหน่อจากต้นแม่ และขณะเดียวกันก็สามารถใช้ขังหน่อที่ตัดแยกจากต้นแม่แล้วนำหน่อมาตัดรากออกด้วยมีดได้ แล้วกลบดินไว้ตามเดิม

2.2.2 การขยายพันธุ์ด้วยเหง้า วิธีการนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของไทยนัก เพราะเป็น ขบวนการขยายพันธุ์ที่ค่อนข้างยุ่งยากเสียเวลานานในการเลี้ยงกล้าที่เกิดใหม่ เริ่มจากการขุดเหง้ากล้วยที่ตัดเครือใบแล้วนำมาผ่าใบลงตามยาวเป็น 2 หรือมากกว่า 2 แล้วแต่ขนาดและความสมบูรณ์ของเหง้า และนำไปชำในวัสดุเพาะชำ จนได้ต้นกล้าขนาดพร้อมที่จะปลูกได้ จึงทำการย้ายปลูกได้ต่อไป

2.2.3 การขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งในการผลิตกล้วยในหลาย ๆ ประเทศ นิยมใช้วิธีนี้มาก เพราะในการผลิตกล้วยเพื่อส่งตลาดในครั้งละมาก ๆ จะต้องมีการวางแผนการผลิตให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีส่งตลาดในเวลาเดียวกันเป็นช่วง ๆ ไป เหมาะสำหรับการผลิตกล้วยเป็นการค้าแบบแปลงใหญ่ ข้อดีกล้วยที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้คือ กล้วยจะตกเครือในเวลาเดียวกัน แต่เกษตรกรต้องเสียเวลาในการเพาะปลูกยาวนานกว่าวิธีการแยกหน่อ

2.3 สภาพพื้นที่ที่เหมาะสม

กล้วยเป็นไม้ผลล้มลุกที่สามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น โดยเฉพาะในสภาพที่อากาศคงที่ จะทำให้กล้วยเจริญเติบโตและให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ช่วงอากาศแห้งแล้งที่ยาวนาน หรือช่วงอากาศหนาวเย็น 2-3 เดือน มีผลต่อการชะงักการเจริญเติบโตของกล้วยได้ และทำให้ผลผลิตกล้วยต่ำลง

ดิน ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกกล้วย ควรเป็นดินที่มีค่าความเป็นกรดต่าง (pH) อยู่ระหว่าง 4.5-7 ที่เหมาะสมที่สุดคือ (pH) = 6 เป็นดินร่วนซุยมีความอุดมสมบูรณ์สูง ระบายน้ำดี

ความชื้น พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกล้วย ควรมีความชื้นในดินระหว่าง 50-100 นิ้ว/ปี จำนวนวันที่ฝนตกควรยาวนาน หากมีฝนตกในช่วงสั้น การปลูกกล้วยจะต้องให้น้ำชบประทานช่วยเพิ่มรักษาความชุ่มชื้นของดินเพิ่มขึ้น แต่ในพื้นที่ที่มีฝนตกชุกควรทำการระบายน้ำให้แกกล้วย

ลม พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกล้วย ไม่ควรเป็นแหล่งที่มีลมแรงตลอดปี นอกจากจะทำให้ใบกล้วยฉีกขาดแล้ว อาจจะมีผลทำให้กล้วยหักกลางต้น (หักคอ) หรือโคนล้มได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กล้วยออกเครือแล้ว

2.4 การปลูก

การเตรียมดิน : ไถตะ 1 ครั้ง ตากดินแล้วไถพรวน 1-2 ครั้ง ให้ดินร่วนซุย ไม่มีวัชพืช ถ้ามีวัชพืชมากกว่าร้อยละ 20 ต้องไถพรวนใหม่

การเตรียมหลุมปลูก : ระยะปลูกระหว่างแถวและต้น 2x2 เมตร ขนาดหลุมปลูก กว้าง ยาว ลึก 0x30x30 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยดินผสมปุ๋ยอินทรีย์ ด้วย 5 กิโลกรัมต่อหลุม

การเตรียมพันธุ์และการปลูก : ใช้หน่อพันธุ์ที่สมบูรณ์ ปราศจากศัตรูพืช มีความยาวหน่อ 25-35 เซนติเมตร มีใบแคบ 2-3 ใบ วางหน่อพันธุ์ที่ก้นหลุม จัดวางให้ด้านที่ติดต้นแม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้มีการออกดอกไปในทิศทางเดียวกัน และสะดวกในการดูแลรักษา กลบดินและกดดินบริเวณโคนต้นให้แน่น คลุมดินด้วยฟางข้าวหรือหญ้าแห้ง และรดน้ำให้ชุ่ม

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนต้นที่ปลูกได้ในพื้นที่ 1 ไร่ เมื่อปลูกกล้วยด้วยระยะต่างๆกัน

ระหว่างแถว x ระหว่างต้น(เมตร)	จำนวนต้น
1 x 3	530
1.5 x 3	330
2 x 3	260
2 x 5	200
3 x 3	175
4 x 4	100

ระยะปลูก : กล้วยเป็นพืชที่มีใบยาว หากปลูกในระยะใกล้กันมาก อาจทำให้ใบเกยกัน หรือซ้อนกัน ทำให้ได้รับแสงแดดไม่เพียงพอ และดูแลลำบาก การกำหนดระยะปลูกจึงควรคำนึงถึงเรื่องแสงแดด ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และความต้องการของผู้ปลูกว่าต้องการปลูกกล้วยเพื่อเก็บเกี่ยวกี่ครั้ง หากต้องการเก็บเกี่ยวเพียงครั้งเดียวก็

อาจปลูกก็ได้ แต่ถ้าต้องการเก็บเกี่ยวหลายๆ ครั้ง ต้องปลูกให้ห่างกันเพื่อมีพื้นที่สำหรับการแตกหน่อ การปลูกกล้วย ระยะต่างๆ กัน จะได้จำนวนต้นมากน้อย

3.5 การดูแลรักษา

การให้น้ำ : ต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอตลอดฤดูปลูก เมื่อหน้าดินแห้งต้องให้น้ำ (โดยเก็บตัวอย่างดินจากผิวดินลึก 15 เซนติเมตร กำเป็นก้อน ถ้าแบมือแล้วแตกควรให้น้ำเพิ่มแก้ต้นกล้วย)

การให้ปุ๋ย : ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 และ 2 เมื่อกล้วยหอมอายุ 1 และ 3 เดือน ด้วยสูตร 20-10-10 หรือ 15-15-15 หรือสูตร ไก่เคี้ยวอัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 และ 4 เมื่ออายุ 5 และ 7 เดือน ด้วยสูตร 13-13-21 หรือสูตร ไก่เคี้ยว อัตรา 125-250 กรัมต่อต้นต่อครั้ง ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก) ปีละ 1-2 ครั้ง

การแตงหน่อ : หลังจากปลูกกล้วยไปแล้วประมาณ 5-6 เดือน กล้วยจะเจริญเติบโตมากขึ้น ในช่วงนี้จะมีหน่อกล้วยเจริญขึ้นมาพร้อมกับต้นแม่ จำนวน 4-5 หน่อ หรือมากกว่านั้น หน่อขนาดใหญ่เป็นหน่อตาม อยู่ตรงข้ามต้นแม่ จะแย่งอาหารจากต้นแม่ ทำให้เครือกล้วยที่ออกมาจากต้นแม่มีขนาดเล็ก เกษตรกรที่มีการดูแลสม่ำเสมอ ควรขุดแยกออกตั้งแต่ยังมีขนาดเล็กอยู่ หากหน่อดังกล่าวมีขนาดใหญ่มากแล้ว จะไม่สามารถขุดออกได้ ทำลายโดยใช้น้ำมันก๊าดหยดลงที่ยอดประมาณ 1/2 ซ่อนชา ส่วนหน่ออื่น ๆ เก็บไว้ได้ 1-2 หน่อ หากมีมากกว่านี้ควรขุดออกบ้าง แต่ไม่ควรขุดหน่อในช่วงกล้วยออกเครือ เพราะอาจทำให้กล้วย ผลลีบเล็ก เครือเล็กหรือสั้นลงได้ เกษตรกรควรใช้มีดปาดหน่อ ที่เกิดช่วงตกเครือให้สั้นลงได้ จะช่วยลดการแย่งอาหารจากต้นแม่ได้อีก ทั้งยังสามารถชะลอการเจริญเติบโตของหน่อ และสามารถขุดหน่อมาใช้ปลูกต่อไป หลังจากทำการตัดเครือกล้วยแล้ว

การค้ำกล้วย : ต้นกล้วยหลังจากตกเครือแล้ว จะมีการหักกลางต้น (หักคอ) ได้ง่าย เมื่อกล้วยใกล้จะแก่ ทั้งนี้เพราะน้ำหนักผลมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกล้วยหอมทอง ซึ่งจะมีการหักล้มได้ง่ายมาก เพื่อป้องกันการเสียหายจากหักล้ม เกษตรกรควรใช้ไม้ค้ำกล้วยหลังตกเครือแล้ว ด้วยไม้รวกที่ผ่านการแช่น้ำมาแล้วประมาณ 1 เดือน โดย นำไม้รวกมาเสียบปลายด้านที่จะใช้ปักลงดินทั้ง 2 อัน แล้วผูกเชือกปลายไม้ทั้งสองอันนี้ โดยให้เหลือส่วนปลายไม้ด้านบนอันละ 30 เซนติเมตร เพื่อทำหน้าที่รับน้ำหนักต้นกล้วย จากนั้นให้ถ่างไม้ทั้งสองไขว้กันเป็นลักษณะคีม แล้วนำไปค้ำต้นกล้วยบริเวณที่ต่ำลงมาจากตำแหน่งเครือกล้วย ประมาณ 30-50 เซนติเมตร นอกจากใช้ไม้รวกแล้ว เกษตรกรอาจใช้ไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นไม้งามอยู่แล้วแทนก็ได้

การหุ้มเครือ และตัดใบธง : การหุ้มเครือกระทำหลังจากตัดปลีไม่เกิน 15 วัน เพื่อให้ผิวกล้วยสวย และป้องกันแมลงทำลายด้วยถุงพลาสติกสีฟ้า แบบเปิดด้านล่าง โดยหุ้มทั้งเครือ และหุ้มทุกเครือ ส่วนการตัดใบธง ตัดเมื่อใบธงเริ่มหักก่อนที่จะเสียดสีกับผิวกล้วย

ตารางที่ 3.2 ระยะเวลาในการเจริญจนถึงเก็บเกี่ยวของผลกล้วยพันธุ์ต่างๆ

พันธุ์	จำนวนสัปดาห์หลังแทงปลี
กล้วยไข่	6-8
กล้วยหอม	13 - 15
กล้วยน้ำว่า	14 - 16
กล้วยหักมุก	14 - 16

3.6 การให้ผลของกล้วย

กล้วยจะออกดอกเมื่ออายุต่างกันตามชนิดของกล้วย เช่น กล้วยไข่ เริ่มออกดอกเมื่ออายุประมาณ 5 - 6 เดือน และกล้วยหอมทองจะเริ่มออกดอกเมื่ออายุ ได้ประมาณ 6 - 7 เดือน ส่วนกล้วยน้ำว่า และกล้วยหักมุกใช้เวลานานกว่า และผลจะแก่ในระยะเวลาที่ต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3.2

3.7 การเก็บเกี่ยว

โดยทั่วไปกล้วยจะแก่โดยใช้เวลาประมาณ 3-4 เดือน หลังจากเริ่มออกดอก การเก็บเกี่ยวจะเก็บเกี่ยวความแก่ 80-100 % ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของตลาด ลักษณะของผลที่นิยมเก็บเกี่ยวเวลานั้น จะมีลักษณะผลกลมและเห็นเหลี่ยมเล็กน้อย ถึงผลกลมไม่มีเหลี่ยมเลย การตัดเครือกล้วยให้ใช้มือที่ถนัดมากที่สุดจับมัด และมีอีกข้างหนึ่งจับที่ปลายเครือ แล้วใช้มีดยาวซึ่งคมตัดก้านเครือ (งวง) เหนือกล้วยหวีแรก ประมาณ 20 เซนติเมตร ในสวนที่เป็นแบบยกร่องจะล้างน้ำไปเลย ช่วยให้น้ำยางไม่เปื้อนผลกล้วย แล้วนำไปผึ่งให้แห้งในที่ร่ม การผึ่งควรตั้งให้ปลายเครืออยู่ด้านบนโดยวางพียงกันไว้

3.8 การจัดการผลกล้วยหลังเก็บเกี่ยว

3.8.1 ทำการชำแหละหวีกล้วยเป็นหวี ๆ แล้วบรรจุหีบห่อส่งตลาดปลายทาง เพื่อนำไปบ่มขายในตลาดผู้บริโภคต่อไป ช่วงขณะชำแหละหวีกล้วยต้องระวังน้ำยางกล้วยจะเปื้อนผลกล้วยจะดูไม่สวยงาม อาจชำแหละลงในน้ำแล้วผึ่งให้แห้ง หรือเป่าด้วยพัดลม

3.8.2 การคัดคุณภาพและการคัดขนาด หลังชำแหละกล้วยเป็นหวี ๆ แล้ว ก็อาจจะพบกล้วยบางหวีหรือบางผลมีตำหนิ หรือถูกโรคแมลงทำลายก็ให้คัดแยกออก ขณะเดียวกันให้ทำการคัดขนาดหวี และผลกล้วยไปในคราวเดียวกันเลย ตามขนาดใหญ่ กลาง เล็ก

3.8.3 บรรจุหีบห่อลงในกล่อง หรือแช่ที่ตู้ด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ หรือใบตองสดก็ได้ เพื่อป้องกันมิให้กล้วยผิวชำหรือดำได้ ขณะบรรจุจะมีการนับจำนวนผลไว้แล้ว กรณีจำหน่ายแบบนับผล แต่ถ้าจำหน่ายเป็นกิโลกรัมก็ทำการชั่งน้ำหนักแต่ละกล่องหรือแช่ แล้วเขียนบอกขนาดและน้ำหนักไว้เลยด้วยป้ายกระดาษแข็งนอกจากบรรจุภาชนะแล้ว ในบางท้องที่อาจใช้วิธีบรรจุบนกระบายยนต์บรรทุก หรือตู้รถไฟแบบห้องเย็น โดยการเรียงหวีกล้วยคว่ำลงซ้อนกันเป็นชั้น ๆ

3.9 โรคแมลงศัตรูและการป้องกันกำจัด

3.9.1 โรคตายพราย เกิดจากเชื้อรา มักจะเป็นกับกล้วยที่มีอายุ 4-5 เดือนขึ้นไป โดยจะเห็นทางสีเหลืองอ่อนตามก้านใบของใบล่างหรือใบแก่ก่อน ต่อมาปลายใบหรือขอบใบจะเริ่มเหลือง และขยายออกไปอย่างรวดเร็วจนเหลืองทั่วไป ใบอ่อนจะมีอาการเหลืองไหม้หรือตายนิ่งและบิดเป็นคลื่น ใบกล้วยจะหักพับบริเวณโคนก้านใบ ใบยอดจะเหลืองตั้งตรงเขียวอยู่ในระยะแรก ต่อมาก็ตายไปเช่นกัน กล้วยที่ตกเครือแล้วจะเหี่ยว ผลลีบเล็กไม่สม่ำเสมอ หรือแก่ก่อนกำหนด เนื้อฟ้ามืด บางครั้งพบใบกล้วยหักพับที่โคนใบโดยไม่แสดงอาการใบเหลือง หรือเหลืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ถ้าตัดลำต้นตามขวางจะพบว่าเนื้อในของกาบใบบางส่วนเป็นสีน้ำตาลแดง และอาจมีเส้นใยของเชื้อราให้เห็นบ้าง โดยมีการป้องกันและกำจัดดังนี้

- 1) โรคนี้เป็นมากกับกล้วยน้ำว้า และกล้วยหอมทอง ควรปลูกกล้วยไข่หรือกล้วยหักมุกแทน
- 2) ในพื้นที่ปลูกอย่าให้น้ำขังแฉะ เพราะจะทำให้กล้วยเจริญได้ไม่เต็มที่ ทำให้อ่อนแอเป็นโรคง่าย โดยเฉพาะดินที่เป็นกรด จะต้องใช้ปูนขาวปรับสภาพดินให้เป็นกลางเสียก่อน
- 3) ตัดทำลายต้นที่เป็นโรคด้วยการเผาทิ้ง
- 4) ใส่ปุ๋ยที่มีแร่ธาตุฟอสเฟตและโปแตสเซียมสูง และไม่ควรรีใส่ปุ๋ยที่มีธาตุไนโตรเจนมาก
- 5) คัดเลือกหน่อพันธุ์กล้วยจากแหล่งที่ไม่มีโรคนี้หรืออย่างน้อยจากกอที่ไม่เป็นโรค

3.9.2 โรคเหี่ยวของกล้วย เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย จะพบอาการเหี่ยวบนใบอ่อน ๆ ของกล้วย และมีอาการหักตรงก้านใบ อาการเหี่ยวจะระบาดอย่างรวดเร็ว หน่อกล้วยที่กำลังจะแตกยอดมีสีดำ ยอดบิดและแคระแกร็นและจะตายในที่สุด แสดงอาการคล้ายโรคตายพราย แต่เมื่อตัดดูลักษณะภายในลำต้นจะเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลแดง พบบริเวณไส้กลางต้นและจะขยายไปยังกาบ ก้านใบ และไปยังเครือกล้วย ผล หน่อ ตา กล้วยจะเหลืองและตายในที่สุด ภายในจะพบเนื้อเยื่อเน่าตายเห็นเป็นช่องว่าง เมื่อตัดกล้วยอ่อนที่เป็นโรคแช่ในน้ำ จะพบเชื้อแบคทีเรียสาเหตุที่เป็น

น้ำขุ่น ๆ ไหลออกมาผลจะเน่าดำ โดยการป้องกันและกำจัดคือใช้หน่อกล้วยที่ไม่มีโรคทำพันธุ์ ระวังไม่ให้เกิดผลกับลำต้นกล้วย แขนงกล้วยที่ถูกตัดแต่งในน้ำยาฆ่าเชื้อก่อนปลูก

3.9.3 โรคใบจุดของกล้วย เกิดจากเชื้อหลายชนิด แต่ละชนิดแสดงอาการบนใบแตกต่างกัน ดังนี้

1) ลักษณะอาการเป็นขีดสีน้ำตาลแดงสั้น ๆ ขนานไปกับเส้นใบ บางครั้งกระจายไปทั่วทั้งใบและขยายไปทางกว้าง ทำให้เกิดอาการใบจุด และแผลลามติดต่อกันทำให้เกิดอาการใบไหม้ โดยมากเกิดจากกริมใบเข้าไป แผลมีสีน้ำตาลอ่อน ขอบแผลสีน้ำตาลเข้ม พบทุกระยะการเจริญเติบโต โดยมากเป็นกับกล้วยน้ำว้า ทำให้จำนวนหน่อ น้อยลง ขนาดผลเล็กลง ป้องกันและกำจัดโดย ตัดใบกล้วยที่เป็นโรคนำไปเผาไฟทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีคอปเปอร์ ออกซีคลอไรด์ ผสมสารจับใบฉีดพ่น 2-3 ครั้งต่อเดือนหรือใช้สารเคมีแมนโคเซบ หรือเบนโนมิลผสมไวท์ออยล์ฉีดพ่น

2) ลักษณะอาการใบจุดรูปไข่สีน้ำตาล มักเกิดกับกล้วยไข่ บนใบจะเห็นแผลมีลักษณะรูปไข่สีน้ำตาล ตรงกลางแผลสีน้ำตาลอ่อนปนเทาถัดเข้ามามีเส้นวงสีน้ำตาลเข้ม และมีวงสีเหลืองล้อมรอบแผลอีกชั้นหนึ่ง การแผ่ขยายของแผลจะเป็นไปตามความยาวของเส้นใบ ป้องกันและกำจัดโดย ตัดใบที่เป็นโรคออกจากแปลงแล้วเผาทำลายทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีแมนโคเซบ หรือแคปแทน

3) ลักษณะอาการใบจุดกลมรี ทั้งขนาดเล็ก-ใหญ่ แผลมีสีน้ำตาล ขอบแผลสีน้ำตาลเข้มล้อมรอบด้วยบริเวณสีเหลือง ตรงกลางแผลมีส่วนสปอร์ของเชื้อราสีดำเกิดเรียงเป็นวงมักเป็นกับกล้วยน้ำว้า ป้องกันและกำจัดโดยให้ตัดใบกล้วยที่เหี่ยวแห้งคาต้นไปเผาไฟทิ้ง และฉีดพ่นด้วยสารเคมีแมนโคเซบ

3.9.4 โรคยอดม้วน เกิดจากเชื้อไวรัส แผลงพาดหะได้แก่ แผลงประเภทปากดูดทุกชนิด ได้แก่ เพลี้ยต่าง ๆ เชื้อโรคจะแพร่กระจายติดไป กับหน่อหรือส่วนขยายพันธุ์ต่าง ๆ อาการที่พบคือ ในระยะแรก ๆ จะปรากฏรอยขีดสีเขียว และจุดเล็ก ๆ ตามเส้นใบ และก้านใบ ใบถัด ๆ ไปจะมีขนาดเล็กลง สีเหลือง ใบม้วนที่ปลาย เมื่อโรคนี้ระบาดมากขึ้น ต้นกล้วยจะแคระแกร็น ใบขึ้นรวมกันเป็นกระจุก ดอกและปลีของต้นที่เป็นโรคจะเจริญเติบโตอย่างช้า ๆ เมื่อเกือบจะโผล่จะพองโตขึ้น บางคราวเมื่อโผล่ออกมาที่ยอด ทำให้ยอดปริ เครือเล็ก จนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ถ้าต้นกล้วยเป็นโรคทุก ๆ หน่อที่เกิดมาก็จะเป็นโรคด้วย ป้องกันและกำจัดโดย ทำลายส่วนต่าง ๆ ของต้นที่เป็นโรคหรือกองที่สงสัยจะเป็นโรค โดยสังเกตจากอาการดังกล่าวข้างต้น

3.9.5 **ด้วงวงงไขเหง้า** ด้วงชนิดนี้ในระยะที่เป็นหนอนทำความเสียหายแก่ต้นกล้วยมากที่สุด ตัวแก่ก็ทำความเสียหายเหมือนกันแต่น้อยกว่า ตัวหนอนเจาะกัดกินไขซ่อนอยู่ในเหง้ากล้วย ซึ่งโดยมากกินอยู่ใต้ระดับดินโคนต้น ซึ่งไม่สามารถมองเห็นการทำลายหรือร่องรอยได้ชัด การทำลายของหนอนทำให้ระบบการส่งน้ำ และอาหารจากพื้นดินขึ้นไปเลี้ยงลำต้นขาดตอนชะงักไป เมื่อเป็นมาก ๆ หรือแม้มีหนอนเพียง 5 ตัว ในเหง้าหนึ่ง ๆ เท่านั้น ก็สามารถไขซ่อน ทำให้กล้วยตายได้ พบการทำลายได้ทุกระยะ ตั้งแต่หน่อไปจนถึงต้นแก่ ภายหลังตัดเครือแล้ว ตัวหนอนเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่จะเข้าเป็นดักแด้จนเป็นตัวแก่ จะออกมาอยู่นอกเหง้า แถวโคนต้นในระดับขีดผิวดิน หรือต่ำกว่าเล็กน้อย หรือรอผสมพันธุ์กันต่อไป ป้องกันและกำจัดโดย ทำความสะอาดสวน อย่าปล่อยให้รกรุงรัง โดยเฉพาะเศษชิ้นส่วนของลำต้นกล้วย กาบกล้วย ซึ่งเน่าเปื่อยขึ้นและแถวโคนต้น เป็นที่วางไข่ของตัวเมีย หรืออาจใช้วิธีตัดต้นกล้วยเป็นท่อน ๆ วางสุ่มเป็นจุด ๆ ในสวน เพื่อล่อให้แมลงมาวางไข่ ประมาณ 7 วันต่อครั้ง ให้เปิดตรวจดูในเวลากลางวัน ถ้าพบตัวอ่อนหรือตัวแก่ให้ทำลาย โดยการใส่สารฆ่าแมลง เช่น เฮพตาคลอร์ผสมตามสูตรที่ระบุในฉลากยาราดสวนโคนต้นและบริเวณดินรอบโคนต้น สำหรับหน่อพันธุ์ควรเลือกหน่อที่แข็งแรงไม่มีโรคแมลงติดอยู่ และแช่ในน้ำยาดีลตริน 25% ในอัตราส่วนผสมคือ น้ำยา 1 ส่วน ต่อน้ำ 50 ส่วน แล้วแช่หน่อพันธุ์ทิ้งไว้ 1 คืน ก่อนนำไปปลูก

3.9.6 **ด้วงวงงเจาะต้น** หรือด้วงวงงไขกาบกล้วย ด้วงชนิดนี้เป็นศัตรูที่มีการทำลายรุนแรงพอ ๆ กับด้วงวงงไขเหง้า ตัวหนอนจะไขทำลายต้นที่อยู่เหนือพื้นดินขึ้นไปถึงประมาณกลางต้น โดยไขต้นเป็นรูแล้วซ่อนเข้าไปถึงไส้กลางต้น มองเห็นข้างนอกเป็นรอยรอบต้นพุ่มไปทั่ว มักชอบทำลายต้นกล้วยที่โตแล้ว หรือใกล้จะออกปลี หรือกำลังตกเครืออยู่ จะทำให้เครือหักพับกลางต้นหรือเหี่ยวเฉาตาย ขนาดด้วงเจาะลำต้นจะมีขนาดใหญ่กว่าด้วงวงงไขเหง้า การป้องกันและกำจัดทำเช่นเดียวกับด้วงวงงไขเหง้า

3.9.7 หนอนม้วนใบ ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืน ตัวสีน้ำตาลปนเทา บนหลังปีกมีสีเหลืองแต้ม 2-3 จุด โดยตัวหนอนจะกัดกินจากริมใบให้แหว่งเข้ามาเป็นทางยาว และม้วนใบซ้อนในตัวหลอดอยู่จนกระทั่งเข้าดักแด้ และมีแป้งขาว ๆ หุ้มตัวด้วย ถ้าถูกหนอนทำลายมาก ๆ จะทำให้ใบขาดวินใช้ประโยชน์ไม่ได้ ป้องกันและกำจัดโดย จับตัวหนอนมาทำลายทิ้ง หรือโดยการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงจำพวกเมทธิลพาราไรออน เช่น พาราเทล ที.เอ็น.พอส พาราทีอป ฯลฯ โดยใช้ตามอัตราส่วนที่แจ้งในฉลากยา และควรผสมสารจับใบลงไปด้วย

3.9.10 ตักแตนผี ทั้งตัวอ่อนและตัวแก่ ชอบกัดกินใบ ป้องกันและกำจัดโดย เช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

3.9.11 หนอนกระทุ้ ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็ก ปีกบนสีน้ำตาลปนเทา ส่วนปีกล่างสีขาว ตัวแก่หากินในเวลากลางวัน ส่วนตัวอ่อนชอบกัดกินใบตองอ่อนที่ยังไม่คลี่ หรือคลี่แล้วใหม่ ๆ โดยจะกัดเป็นรอยแหว่งไปตามขอบใบเป็นทาง รอยกัดทะตรงกลางใบที่ทะลุเป็นรูกลม ๆ โดดตามขนาดและวัยของหนอน ใบกล้วยที่ออกใหม่หรือหน่อกล้วยโคนต้นหรือหน่อที่นำมาปลูก พอใบใหม่แตกมักจะมีหนอนกระทุ้ตัวเล็ก ๆ เข้ากัดกินได้ผิว เมื่อตัวหนอนโตแล้วก็สามารถกินได้ทั้งบนใบและใต้ใบ การป้องกันและกำจัดทำเช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

3.9.12 หนอนร่าน ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืนสีน้ำตาล มีพิษตามตัวถูกเข้าจะคัน กัดกินใบขณะที่กำลังจะกลายจากสีตองอ่อนเป็นสีเขียวแก่คือ มีสีจัดขึ้น นอกจากกินใบกล้วยแล้ว ยังพบว่ากินใบมะพร้าวด้วย การป้องกันและกำจัดทำเช่นเดียวกับหนอนม้วนใบ

3.9.13 มวนร่างแห ดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบกล้วย ใบตองตรงที่มวนพวกนี้อาศัยอยู่สีจะไม่เขียวสดคือ จะค่อย ๆ เหลียวเหลืองซีด และที่สุดก็จะแห้งเป็นแห้ง ๆ ไป ถ้าตรวจดูด้านใต้ใบจะเห็นเป็นจุดดำ ๆ ทั่ว ๆ ไป นั่นคือมูลของมวนที่ถ่ายออกมาติดอยู่และมีคราบของตัวอ่อนลอกทิ้งไว้ การป้องกันและกำจัดทำเช่นเดียวกับด้วงงวงไซกาบกล้วย

3.9.14 ด้วงเต่าแดง ตัวแก่ชอบกัดกินใบตองยอดอ่อนที่ยังม้วนกลมอยู่ ยังไม่คลี่ออกหรือคลี่ออกแล้วใหม่ ๆ ยังไม่เขียว ทำให้ใบมีรอยดำหนิเป็นรูปสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ทะลุข้างไม่ทะลุข้างทั่วทั้งใบ เห็นได้ชัดเมื่อคลี่ออกตอนเขียวจัดแล้ว ป้องกันและกำจัดโดยรักษาความสะอาดสวนกล้วยอย่าให้เป็นที่อาศัยของแมลงได้ และอาจจะใช้เหยื่อตาคลอร์ผสมน้ำตามอัตราส่วนที่แจ้งไว้ในฉลากพ่นที่ยอดกล้วยหรือตามใบตองอ่อนให้ทั่ว

3.9.15 หนอนปลอก ตัวแก่เป็นผีเสื้อขนาดเล็กมีสีน้ำตาลอ่อนตัวอ่อนเป็นตัวหนอน ชอบกัดกินใบเอามาทำปลอกหุ้มตัว ตัวเล็กพบกัดกินบนใบตองโดยมีปลอกหุ้มตัวขึ้นไปข้างหลัง พอโตขึ้นก็จะทำปลอกใหญ่ขึ้นมักเกาะห้อยท้ายปลอกลง ชอบกัดกินอยู่ใต้ใบ การป้องกันและกำจัดทำเช่นเดียวกับด้วงเต่าแดง

3.9.16 แมลงวันผลไม้ หรือ "แมลงวันทอง" เป็นแมลงศัตรูของผลไม้ที่มีความสำคัญในการผลิตผลไม้เป็นการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพราะจะทำความเสียหายกับผลไม้ที่เริ่มสุก โดยตัวเมียชอบวางไข่กับผลกล้วยที่ใกล้สุก หรือมีรอยแผล หนอนที่ออกจากไข่จะไชซอนเนื้อกล้วย ให้เกิดความเสียหายเน่าเหม็น ช่วงเวลาที่ระบาดมากได้แก่ราว ๆ เดือนเมษายน-มิถุนายน ของทุกปี ป้องกันและกำจัดโดยใช้เหยื่อพิษ ซึ่งเป็นสารเคมีผสมประกอบด้วยสารเคมีที่มีชื่อทางการค้าว่า "นาสิมาน" จำนวน 200 ซี.ซี. ผสมกับมาลา-ไรออน 83% จำนวน 70 ซี.ซี. และน้ำ 5 ลิตร อาจผสมสารจับใบเล็กน้อยฉีดพ่นในช่วงเช้า ด้านที่มีร่มเงา และฉีดพ่นที่ใบแก่ ห้ามฉีดพ่นที่ใบอ่อนและยอดอ่อนให้ฉีดพ่นต้นละ 50-100 ซี.ซี. ซึ่งในการใช้เหยื่อพิษนี้ ควรมีการสำรวจปริมาณการระบาดของแมลงวันทองในสวนเสียก่อน โดยใช้กับดักใส่สารล่อ เมทธิล ยูจินอล (methyl eugenol) แล้วตรวจนับทุก ๆ 7 วัน ถ้าพบปริมาณแมลงวันทองประมาณ 10 ตัวต่อกับดัก 1 อัน ให้ฉีดพ่นเหยื่อพิษ (นาสิมาน + มาลาไรออน + น้ำ) 7 วันต่อครั้ง แต่ถ้าพบปริมาณแมลงวันทองมากกว่านี้ให้ฉีดพ่นทุก ๆ 4-5 วัน ในฤดูฝนควรผสมสารจับใบลงไปด้วย จำนวน 5-10 ซี.ซี.

3.9.17 เพลี้ยแป้ง เป็นแมลงปากดูดชนิดหนึ่ง ลำตัวขนาด 2x3 มิลลิเมตร ลำตัวปกคลุมด้วยผงสีขาว ชอบเกาะกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน อาการเข้าทำลาย มักพบตามผิวกาบใบ และคอยอด หากมีการทำลายมากทำให้ผลกล้วยมีขนาดเล็กลง ผลผลิตลดลง ป้องกันและกำจัดโดยทำความสะอาดต้นกล้วย หรือพ่นด้วยสารเคมี เช่น เซฟวิน-เอส 85 25 กรัม/น้ำ 20 ลิตร หรือคาร์โบเพนโนไรออน 30 กรัม/น้ำ 20 ลิตร

3.10 การแปรรูป

เมื่อปลูกกล้วยกินกันมากขึ้น ผลผลิตกล้วยที่ไม่ได้ขนาดตามที่ต้องการอาจจะเหลือทิ้ง ดังนั้นเพื่อให้ไร้ประโยชน์ จึงควรนำมาแปรรูป เพื่อให้เก็บได้นานขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลผลิตด้วย

3.10.1 การแปรรูปจากกล้วยดิบ

1) การทำกล้วยอบเนย กล้วยฉาบ หรือ "กล้วยกรอบแก้ว" ใช้กล้วยดิบ เช่น กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม กล้วยหักมุก นำมาฝานบางๆ ตามยาว หรือตามขวาง อาจจะผึ่งลมสักครู่ หรือฝานลงกระทะทันทีก็ได้ และทอดในกระทะที่ใส่น้ำมันท่วม เมื่อขึ้นกล้วยสุกจะลอย ก็ตักขึ้นและซับน้ำมันด้วยกระดาษฟาง จากนั้นอาจนำไปคลุกเนย เรียกว่า กล้วยอบเนย หรือฉาบให้หวานด้วยการนำไปคลุกกับน้ำตาลที่เคี่ยวจนเกือบแห้งในกระทะ เรียกว่า กล้วยฉาบ หรือนำไปคลุกในน้ำเชื่อม แล้วเอาลงทอดอีกครั้งอย่างรวดเร็ว เรียกว่า กล้วยกรอบแก้ว

2) แป้งกล้วย นำกล้วยดิบมาล้างให้สุก ปอกเปลือก หั่น และอบให้แห้ง แล้วบดให้ละเอียด เป็นแป้ง ใช้ทำขนมกล้วยและบัวลอย หรือผสมกับแป้งเค้กใช้ทำคุกกี้ก็ได้ ทำให้มีกลิ่นหอมของกล้วย

3.10.2 การแปรรูปจากกล้วยสุก

1) น้ำผลไม้ นำเนื้อกล้วยที่สุกมาหมักใส่เอนไซม์เพกทิโนไลติก (pectinolytic) ความเข้มข้น 0.01 % เพื่อย่อย และบ่มไว้ที่อุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส นาน 1 ชั่วโมง จะได้น้ำกล้วยที่ใส

2) เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ประเทศในทวีปแอฟริกา เช่น ยูกันดา รวันดา บรูไน คองโก และแทนซาเนีย นิยมนำกล้วยมาทำเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ต่ำ ในประเทศยูกันดา เรียกเครื่องดื่มชนิดนี้ว่า วารากิ (Waragi) ประเทศฝรั่งเศสนำเนื้อกล้วยสุกบดเหลวผสมกับน้ำ และทำให้ร้อน 65 - 70 องศาเซลเซียส นาน 1 ชั่วโมง แล้วทำให้เย็นลงที่อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส ต่อมาใส่เอนไซม์เพกทิเนส (pectinase) ทิ้งไว้ 24 ชั่วโมง ภายใต้บรรยากาศที่เพิ่มคาร์บอนไดออกไซด์ นำส่วนที่เป็นกากมาบด แล้วนำส่วนที่เป็นน้ำมาหมักด้วยเชื้อ *Saccharomyces cerevisiae* ที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส ภายใต้บรรยากาศที่มีคาร์บอนไดออกไซด์ หรือไนโตรเจน จะได้สุราผลไม้ที่ทำจากกล้วย

3) กล้วยตาก (banana figs) นำกล้วยที่สุกงอมมาปอกเปลือก และนำไปตากแดด 1 - 2 แดด จากนั้นมาคลึงเพื่อให้กล้วยนุ่ม แล้วนำไปตากอีก 5 - 6 แดด หรือจนกว่ากล้วยจะแห้งตามต้องการ (ในทุกๆ วันที่เก็บ ให้กล้วยทั้งหมดมารวมกัน น้ำหวานจากกล้วยจะออกมาทุกวัน และกล้วยจะฉ่ำ แล้วนำไปตากแดด) ระวังอย่าให้แมลงวันตอม ส่วนการตากอาจใช้แสงอาทิตย์ หรือเตาอบขนาดใหญ่ที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์หรือไฟฟ้า

4) กล้วยกวน นำกล้วยสุกงอมมายี แล้วเคล้ากับน้ำตาลและกะทิ นำไปกวนในกระทะที่ไม่เป็นสนิม กวนที่ไฟอ่อนๆ จนสุกเหนียว บั่นเป็นก้อนกลม หรือสี่เหลี่ยม แล้วห่อด้วยกระดาษแก้ว

5) ทอฟฟี่กล้วย คล้ายกล้วยกวน แต่ใส่เบะแซ จึงทำให้แข็งกว่ากล้วยกวน

6) ข้าวเกรียบกล้วย ใช้กล้วยสุกผสมกับแป้งและเกลือ อาจเติมน้ำตาลเล็กน้อยแล้วทำเป็นแท่งยาวๆ หนึ่งให้สุก เมื่อสุก ปล่อยให้เย็น ฝานเป็นชิ้นบางๆ ตากแดดให้แห้ง แล้วนำมาทอดรับประทานเป็นอาหารว่าง ข้าวเกรียบกล้วยนี้หากใช้กล้วยที่มีกลิ่นจะทำให้หอม

กล้วยนอกจากนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว คนไทยยังนำ ผล ปลี และหยวกกล้วยมาทำอาหารทั้งคาวและหวานอีกด้วย เช่น กล้วยเชื่อม ขนมหักกล้วย ข้าวต้มผัด แกงเลียงหัวปลี ยำหัวปลี ทอดมันหัวปลี และแกงหยวกกล้วยกล้วยจึงเป็นพืชที่คนไทยคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของกล้วยได้นานัปการ

3.11 ข้อมูลจำเพาะกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง

กล้วยน้ำว้ามะลิอ่องมีชื่อสามัญคือกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง และชื่อทางวิทยาศาสตร์คือ *Musa ABB cv. 'Kluai Namwa Maliong'* และชื่ออื่นๆ ได้แก่ กล้วยน้ำว้าไข่ขาว, กล้วยน้ำว้าสวน, กล้วยน้ำว้าขาว, กล้วยน้ำว้าอ่อง

(ภาคเหนือ), กัวยน้ำว้าเขมร (จันทบุรี) ถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นกัวยพันธุ์หนึ่ง พัฒนามาจากลูกผสมระหว่างกัวยปากกับกัวยตานี บริโภคกันอย่างแพร่หลาย ปลูกง่าย รสชาติดี ขยายพันธุ์ด้วยหน่อและการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เมื่อปี พ.ศ. 2475 กัวยน้ำว้ามะลือ่องถูกนำมาปลูกที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก และได้รับการขยายพันธุ์และปลูกจนเต็มพื้นที่ เพื่อจำหน่ายผลผลิตสด เนื่องจากลักษณะพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของจังหวัดพิษณุโลกและตำบลท่าพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตที่ราบสูง และมีภูมิอากาศที่คล้ายคลึงกันอีกทั้งยังมีดินตะกอนที่อุดมสมบูรณ์ สภาพอากาศร้อนเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของกัวยแต่เมื่อผลผลิตออกมา พบว่า ผลของหวีสุกท่ายปลាយเครือ หรือที่เรียกว่า "กัวยตีนเต่า" มีขนาดผลเล็กเป็นจำนวนมาก ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้ไม่สามารถขายได้ เกิดปัญหาผลเน่าเสีย จึงเกิดความคิดที่จะนำผลกัวยดังกล่าว ไปตากแดดเพื่อเป็นการถนอมอาหาร โดยไม่ได้ใส่ส่วนผสมใดๆ ในการเพิ่มรสชาติ จนกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อของจังหวัดพิษณุโลกเป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทั่วไป กัวยน้ำว้ามะลือ่อง ชอบความชื้นสูง กลางแจ้งในที่โล่ง ดินทรายปนเหนียว ระยะเก็บเกี่ยวกัวยขึ้นกับระยะเวลาในการขนส่ง ความอ่อนแก่ของกัวย อาจดูจากลักษณะผล เช่น ขนาดผล เหลี่ยมกัวยขนาด 3 ใน 4 ส่วน นับอายุจากวันตัดปลี อายุ 90-100 วัน โรคและแมลงศัตรูที่สำคัญได้แก่ โรคตายพลายและหนอนม้วนใบ

เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2561 กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้ประกาศให้กัวยตากบางกระทุ่ม พิษณุโลก ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2558 กัวยตากบางกระทุ่ม พิษณุโลก หมายถึง กัวยตาก ที่มีเนื้อแห้งละเอียด เหนียวนุ่ม ไม่มีเมล็ด รสชาติหวาน เป็นธรรมชาติ ผลิตจากกัวยน้ำว้ามะลือ่อง พันธุ์นวลจันทร์พันธุ์ปากช่อง 50 หรือพันธุ์พื้นเมือง ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และตำบลท่าพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรพิจิตร

3.11.1 ลักษณะทั่วไป

กัวยน้ำว้ามะลือ่องเป็นกัวยกลุ่มจีโนม ABB ลำต้นเทียม สูงประมาณ 38 เมตร สีเขียวปานกลาง มีป็นสีน้ำตาลเล็กน้อย เส้นรอบวง ยาวประมาณ 68 เซนติเมตร ก้านใบ ยาวประมาณ 35 เซนติเมตร สีเขียวปานกลาง เป็นร่องเปิด ขอบโค้งเข้า มีครีบบ ใบอ่อนที่ยังม้วนอยู่สีเขียว เมื่อคลี่กางออกเต็มที่สีเขียวเป็นมัน แผ่นใบเป็นคลื่น กว้างประมาณ 69 เซนติเมตร ยาวประมาณ 208 เซนติเมตร ปลายใบมนเล็กน้อย โคนใบด้านหนึ่งมนอีกด้านหนึ่งสอบเรียว ก้านช่อดอกไม่มีขน สีเขียว กว้างประมาณ 3.8 เซนติเมตร ปลีรูปปานกลาง กาบปลีสีแดงแกมม่วง ซ้อนทับกันบางส่วน ปลายม้วนขึ้น ด้านในสีส้มแกมแดง มีร่องลึก ไหล่กาบปลีแคบ เครือรูปทรงกระบอก มี 9 หวี ผลโค้งเล็กน้อย พบซากก้านเกสรเพศเมียติดอยู่ที่ปลายผล ก้านผลเรียบ เชื่อมกันบางส่วน ไม่มีขน ผลดิบสีเขียว เนื้อผลสีครีม ผลสุกผิวผลเป็นสีเหลืองเนื้อผลสีขาว แน่น รสหวาน ไม่มีเมล็ด

ภาพที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน

3.1.1.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ราก มีระบบรากแก้วในระยะแรกของการเจริญเติบโตต่อมาจะเป็นระบบรากฝอยลำต้นใต้ดินมีลักษณะเป็นปล้องสั้นมากมีรอยแผลเกิดที่ใบเป็นเส้นรอบวงโดยรอบ มีตาอยู่ตามข้อ สามารถแตกตาออกเป็นต้นใหม่ทางโพลีคีตินขึ้นมา เรียกว่าหน่อ ใบ จะออกตั้งฉากกับลำต้นแล้วค่อยๆ ลู่ลงดินเนื่องจากใบมีขนาดใหญ่ ยาว เส้นใบขนานกันเกือบเป็นมุมฉากกับก้านใบ ช่อดอก กล้วยจะแทงช่อดอกเมื่ออายุ 7 – 9 เดือน หรือหลังจากปลุกด้วยหน่อ 6 – 8 เดือน ช่อดอกจะโผล่ออกมาทางยอด ประกอบด้วยช่อดอกย่อยแบบสไปค์ (spike) ช่อดอกย่อยออกเป็นกลุ่มๆ ละ 2 แถว แต่ละกลุ่มจะมีกาบดอกสีแดงหรือสีม่วงอมแดงรองรับอยู่ ในช่อดอกหนึ่งๆ มีทั้งดอกตัวผู้ตัวเมีย และสมบูรณ์เพศ ดอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกแยกกันไม่ชัดเจนทำให้มองเห็นเป็นกลีบสีเหลือง หรือสีครีม หรือสีขาวอยู่ 2 ชั้น เป็นชั้นกลีบรวมซึ่งมีกลีบใหญ่ 3 กลีบและกลีบเล็ก 2 กลีบเชื่อมติดกันเป็นอันเดียว และชั้นกลีบอิสระ ผลเป็นชนิดเบอร์รี่ (berry) ติดผลได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการผสมเกสร ผลกล้วยทั้งหมดบนก้านรวมเรียกว่า เครือ (bunch) ผลกล้วยแต่ละกลุ่มแต่ละข้อเรียก หัว (head) แต่ละผลเรียก ผลกล้วย (finger) มีสีและรสชาติแตกต่างกันไปในแต่ละชนิดพันธุ์ เมล็ด กล้วยส่วนใหญ่จะไม่มีเมล็ด เมล็ดจะมีรูปร่างเกือบกลมหรือรูปเหลี่ยมเปลือกหุ้มเมล็ดมีสีดำแข็งมาก มีอาหารเลี้ยงต้นอ่อนอยู่ในภายใน

3.1.1.3 การใช้ประโยชน์

กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อนเมื่อเทียบกับกล้วยหอมและกล้วยไข่ กล้วยน้ำว้าจะให้พลังงานมากที่สุด กล้วยน้ำว้าห่ามและสุกมีธาตุเหล็กในปริมาณสูง ช่วยสร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันโรคโลหิตจาง มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส และวิตามินซีช่วยบำรุงกระดูก ฟัน และเหงือกให้แข็งแรง ช่วยให้ผิวพรรณดี มีเบต้าแคโรทีน ในอาซิน และใยอาหาร ช่วยให้ระบบขับถ่ายคล่องขึ้น กินกล้วยน้ำว้าสุก จะช่วยระบายท้องและสามารถรักษาโรคเลือดออก

ตามไรฟันในเด็กเล็กได้ ช่วยลดอาการเจ็บคอ เจ็บหน้าอกที่มีอาการไอแห้งร่วมด้วย โดยกินวันละ 4-6 ลูก แบ่งกินกี่ครั้ง ก็ได้ กินกลัวย่น้ำว้าก่อนแปรงฟันทุกวันจะทำให้ไม่มีกลิ่นปาก และผิวพรรณดี เห็นผลได้ใน 1 สัปดาห์ กลัวย่น้ำว้าดิบ และห้ามมีสารแทนนิน เพศตินมีฤทธิ์ฝาดสมาน รักษา อาการท้องเสียที่ไม่รุนแรงได้ โดยกินครั้งละครึ่งผล หรือ 1 ผล อาการท้องเสียจะทุเลาลง นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า มีผลในการรักษาโรคกระเพาะ

ส่วนที่ 4 สถานการณ์กล้วยน้ำว้ามะลิอ่อง จังหวัดพิษณุโลก

4.1 แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดพิษณุโลก

4.1.1 ด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจจังหวัดพิษณุโลกในปี 2567 ขยายตัวร้อยละ 3.2 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.2 – 4.2) ชะลอตัวจากปี 2566 ที่ขยายตัวร้อยละ 6.8 จากการขยายตัวของอุปสงค์และอุปทานภายในจังหวัดเป็นสำคัญ โดยมาจากภาคบริการ การบริโภคภาคเอกชน การลงทุนภาคเอกชน และการใช้จ่ายภาครัฐเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดภายใต้สมมติฐาน ประกอบกับภาครัฐขับเคลื่อนโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ปี 2567 ส่งผลให้เศรษฐกิจภายในจังหวัดขยายตัว

ด้านอุปทาน(การผลิต) คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 1.1 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 0.1 – 2.1) จากภาคเกษตรกรรมคาดว่าจะหดตัวร้อยละ -0.8 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ (-1.8) – 0.2) จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เกิดภาวะภัยแล้งในช่วงต้นปีและเกิดภาวะน้ำท่วมในช่วงครึ่งหลังของปี ราคาปัจจัยการผลิตที่อยู่ในระดับสูง ส่งผลต่อการเพาะปลูกและผลผลิตทางการเกษตร สำหรับภาคอุตสาหกรรมคาดว่าจะหดตัวร้อยละ -2.4 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ (-3.4) – (-1.4)) จากภาษีมูลค่าเพิ่มโรงงานอุตสาหกรรมลดลง ประกอบกับการลดลงของทุนอุตสาหกรรมจากพืช อุตสาหกรรมผลิตยานพาหนะ/อุปกรณ์ รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์และอุตสาหกรรมอาหาร และผู้ประกอบการมีความกังวลด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเป็นสำคัญ ในส่วนภาคบริการคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 6.3 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 5.3 – 7.3) สะท้อนจากจำนวนผู้โดยสารผ่านสนามบินและจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทยอยเพิ่มขึ้นของภาคการท่องเที่ยว ภาคการค้า ภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจการขนส่งโดยสาร ฯลฯ และได้รับแรงสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนส่งเสริมภาคการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นศูนย์กลาง ด้านการศึกษา ด้านการจัดประชุม ด้านสาธารณสุขในภาคเหนือตอนล่าง จึงดึงดูดคนเข้ามาทำกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจของภาคบริการในจังหวัดมากขึ้น

ด้านอุปสงค์(การใช้จ่าย) คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.8 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 1.8 – 3.8) โดยการบริโภคภาคเอกชนคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 2.1 (ช่วงคาดการณ์ที่ ร้อยละ 1.1 – 3.1) สะท้อนจากภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้ขยายตัว มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัด รวมถึงการปรับกลยุทธ์ทางการค้าของภาคเอกชน ทำให้การดำเนินการทางธุรกิจและการใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนในจังหวัดเพิ่มขึ้นสอดคล้องการจ้างงานและความเชื่อมั่นผู้บริโภค ประกอบกับมีนโยบายของภาครัฐที่ช่วยบรรเทาภาระค่าครองชีพและมาตรการกระตุ้นการใช้จ่าย อาทิ โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจปี 2567 มาตรการแก้หนี้ในระบบส่วนการลงทุนภาคเอกชนคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 3.4 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 2.4 – 4.4) ตามจำนวนสินเชื่อเพื่อการลงทุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจการ สอดคล้องกับอุปสงค์โดยรวมที่ปรับดีขึ้น สำหรับการใช้จ่ายภาครัฐคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 7.3 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 6.3 – 8.3)จากนโยบายกระตุ้นการเร่งรัดเบิกจ่ายของผู้ว่าราชการจังหวัดส่งผลให้การเบิกจ่ายเพิ่มขึ้น ประกอบกับเม็ดเงินจากจัดทำพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2567 จะเริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวเร่งขึ้น

4.1.2 ด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัด

เสถียรภาพเศรษฐกิจภายในจังหวัดพิษณุโลกอยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยอัตราเงินเฟ้อทั่วไปในปี 2567 คาดว่าอยู่ที่ระดับร้อยละ 0.6 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ (-0.5) – 1.6) เนื่องจากแรงกดดันจากราคาสินค้าในหมวดพลังงานได้คลี่คลายลงตามลำดับ ประกอบกับมาตรการบรรเทาของภาครัฐที่ช่วยบรรเทาภาระค่าครองชีพของประชาชนทำให้เงินเฟ้อกลับเข้ามาสู่กรอบเป้าหมาย รวมทั้งราคาสินค้าและบริการมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของจำนวนผู้มีงานทำปรับตัวเพิ่มขึ้นตามการฟื้นตัวตามภาวะเศรษฐกิจ โดยคาดว่าจะมีจำนวนประมาณ 507,876 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณ 5,638 คน หรือคิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 1.1 (ช่วงคาดการณ์ที่ร้อยละ 0.8 – 1.5)

4.2 สถานการณ์การผลิตกัญชาน้ำว่า จังหวัดพิษณุโลก

ปี 2562 - 2566 เนื้อที่เพาะปลูก และเนื้อที่เก็บเกี่ยวกัญชาน้ำว่า จังหวัดพิษณุโลก มีแนวโน้มลดลงจาก 14,396 ไร่ และ 12,721 ไร่ ในปี 2562 เป็น 10,189 ไร่ และ 9,470 ไร่ ในปี 2566 หรือลดลงร้อยละ 7.88 และ 6.12 ต่อปี เนื่องจากประสบปัญหาโรคตายพราย และราคาขายกัญชาน้ำว่า มีความผันผวนไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางรายปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อาทิ มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ด้านปริมาณผลผลิตรวม ลดลงจาก 19,590.34 ตัน ในปี 2562 เป็น 10,227.60 ตัน ในปี 2566 หรือลดลงร้อยละ 13.63 ต่อปี ตามการลดลงของเนื้อที่เพาะปลูกและเนื้อที่ให้ผล ส่วนผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ มีแนวโน้มลดลงจาก 1,540 กิโลกรัม ในปี 2562 เป็น 1,080 กิโลกรัม หรือลดลง ยละ 8.00 ต่อปี เนื่องจาก ประสบภาวะภัยแล้งและสภาพอากาศร้อน ทำให้ลำต้นขาดความสมบูรณ์ จึงส่งผลต่อการติดดอกออกผล

ตารางที่ 4.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของกัญชาน้ำว่าจังหวัดพิษณุโลก

ปี	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2562	14,396	12,721	19,590.34	1.540
2563	13,178	11,254	14,123.77	1.255
2564	11,093	10,525	12,703.68	1.207
2565	11,578	10,798	11,974.98	1.109
2566	10,189	9,470	10,227.60	1.080
อัตราเพิ่ม/ลดเฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)	-7.88	-6.12	-13.63	-8.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านการเกษตร), 2567

สำหรับช่วงเวลาการปลูกกัญชาน้ำว่า จังหวัดพิษณุโลก จะปลูกในเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม ส่วนช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ออกสู่ตลาดมากที่สุดอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม

ตารางที่ 4.2 ร้อยละการเพาะปลูกกัญชาน้ำว่า ปี 2566 จังหวัดพิษณุโลก

รายการ	ปี 2566											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร้อยละ	-	-	-	-	90.00	5.00	3.00	2.00	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

ตารางที่ 4.3 ร้อยละผลผลิตออกสู่ตลาดกล้วยน้ำว่า ปี 2566 จังหวัดพิษณุโลก

รายการ	ปี 2566											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร้อยละ	9.50	9.50	6.50	5.00	5.00	6.50	7.00	9.00	9.00	10.50	11.50	11.00
ผลผลิต (ตัน)	283.86	283.86	194.22	149.40	149.40	194.22	209.16	208.92	208.92	313.74	343.62	328.68

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

4.3 สถานการณ์การตลาดและราคา

ปี 2562 – 2566 สถานการณ์ราคากล้วยน้ำว่าที่เกษตรกรขายได้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 6.41 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2562 เป็น 11.02 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2566 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.32 ต่อปี เนื่องจาก ปริมาณผลผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยน้ำว่า

ตารางที่ 4.4 ราคากล้วยน้ำว่าที่เกษตรกรขายได้ (เกรดคละ) ปี 2562 – 2566 จังหวัดพิษณุโลก

ปี	ราคากล้วยน้ำว่าที่เกษตรกรขาย (บาท/กิโลกรัม)
2562	6.41
2563	7.21
2564	11.26
2565	9.30
2566	11.02
อัตราเฉลี่ยต่อปี (ร้อยละ)	14.32

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

4.4 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยน้ำว่า

ปี 2566 พบว่า มีต้นทุนการผลิตรวม 4,985.01 บาทต่อไร่ หรือ 4.54 บาทต่อกิโลกรัม จำแนกเป็น ต้นทุนผันแปร 4,178.90 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่ 806.11 บาทต่อไร่ หรือร้อยละ 83.83 และร้อยละ 16.17 ของต้นทุนการผลิตรวม จากการพิจารณา พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 2,599.50 บาทต่อไร่ ได้แก่ ค่าห่อพันธุ์ ค่าจ้างแรงงาน (เตรียมดิน ปลูก และดูแลรักษา) ในขณะที่ต้นทุนผันแปรไม่เป็นเงินสดเท่ากับ 1,579.39 บาทต่อไร่ ด้านผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 1,097 กิโลกรัม และราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 9.89 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนจากการผลิตเท่ากับ 10,849.33 บาทต่อไร่และผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 5,864.32 บาทต่อไร่ หรือ 5.34 บาทต่อกิโลกรัม

ตารางที่ 4.5 ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตกล้วยน้ำว่า ปี 2566 จังหวัดพิษณุโลก

รายการ	หน่วย : บาท/ไร่		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
1. ต้นทุนผันแปร	2,599.50	1,579.39	4,178.90
1.1 ค่าแรงงาน	1,225.93	1,211.70	2,437.64
ค่าเตรียมดิน	388.3	-	388.3
เตรียมพันธุ์และปลูก	309.54	112.59	422.13
ดูแลรักษา	315.28	441.76	757.04

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

รายการ	หน่วย : บาท/ไร่		
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
เก็บเกี่ยว	212.81	657.36	870.17
1.2 ค่าวัสดุ	1,299.64	299.77	1,599.41
ค่าพันธุ์	681.92	285.13	967.05
ค่าปุ๋ย	207.88	-	207.88
ค่าสารปราบศัตรูพืชและวัชพืช	15.75	-	15.75
ค่าสารอื่นๆ และวัสดุปรับปรุงดิน	37.8	-	37.8
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	219.05	-	219.05
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	137.24	14.17	151.41
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	-	0.47	0.47
1.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	73.93	67.92	141.85
2. ต้นทุนคงที่	-	806.11	806.11
ค่าเช่าที่ดิน	-	600	600
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	-	86.3	86.3
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	-	17.81	17.81
ต้นทุนก่อนให้ผล	-	102	102
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	2,599.50	2,385.50	4,985.01
4. ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม	-	-	4.54
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	-	-	1,097.00
6. ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กิโลกรัม)	-	-	9.89
7. ผลตอบแทนต่อไร่	-	-	10,849.33
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	-	-	5,864.32
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	-	-	5.34

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

4.5 เปรียบเทียบผลตอบแทนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ของข้าวนาปีกับสินค้าเกษตรทางเลือกที่มีศักยภาพ (กล้วยน้ำว่า) จังหวัดพิษณุโลก

สินค้าเกษตรในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ได้แก่ ข้าวนาปี ใน 1 รอบการผลิต เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 791.25 บาทต่อไร่ ขณะที่สินค้าเกษตรทางเลือกที่มีศักยภาพ(กล้วยน้ำว่า) เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิ (กำไร) จากการผลิตเท่ากับ 5,864.32 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าข้าวนาปี 5,073.07 บาทต่อไร่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการผลิตข้าวนาปีในพื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนจากการลงทุนค่อนข้างต่ำ หรือประสบปัญหาขาดทุนจากการผลิต แม้ว่าจังหวัดจะมีการบริหารจัดการสินค้าที่มีประสิทธิภาพ โดยไม่มีผลผลิตส่วนเกิน อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรนำผลการศึกษาดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเดิม เป็นสินค้าเกษตรทางเลือกที่เหมาะสมดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ได้รับผลตอบแทนจากการผลิตที่เหมาะสม และคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบผลตอบแทนการผลิตข้าวนาปีในพื้นที่ S3 N กับสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ (กัญชาน้ำว่า) จังหวัดพิษณุโลก

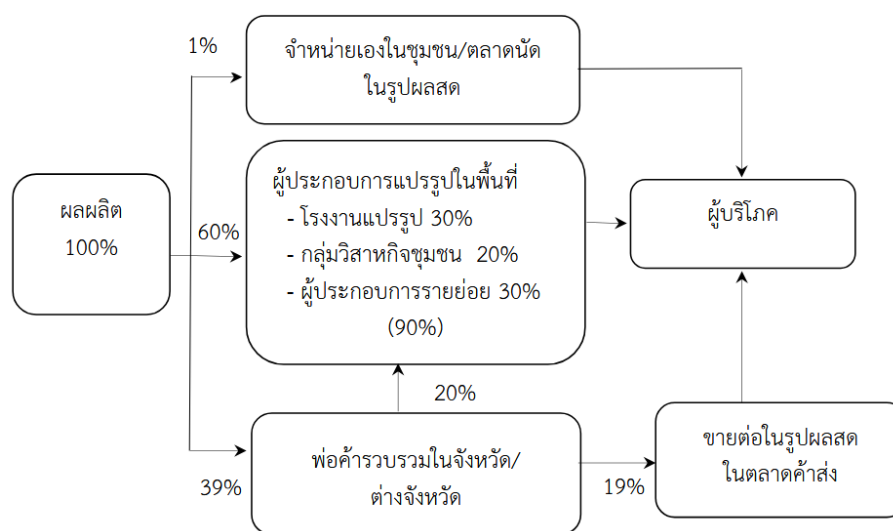
หน่วย : บาท/ไร่

สินค้า	ต้นทุนการผลิต	ผลตอบแทน	ผลตอบแทนสุทธิ (กำไร)
สินค้าเกษตรในพื้นที่ S3 N			
ข้าวนาปี	4,649.79	5,441.04	791.25
สินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ			
กัญชาน้ำว่า	4,985.01	10,849.33	5,864.32
ส่วนต่าง (กำไร)			
ข้าวนาปี และกัญชาน้ำว่า	-	-	5,073.07

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

4.6 วิถีตลาดกัญชาน้ำว่า

ผลผลิตกัญชาน้ำว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ของผลผลิตทั้งหมด เกษตรกรจะนำผลผลิตไปจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการแปรรูปในพื้นที่ ได้แก่ โรงงานแปรรูป ผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนที่เหลือจำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวมทั้งในและต่างจังหวัด เพื่อส่งต่อไปยังผู้ประกอบการแปรรูปในพื้นที่และตลาดขายส่งผลไม้ รวมทั้งการจำหน่ายเพื่อบริโภคสดตลาดนัดหรือร้านค้าในชุมชน ร้อยละ 39 และร้อยละ 1 ตามลำดับ

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2567

ภาพที่ 4.1 วิถีตลาดกัญชาน้ำว่า จังหวัดพิษณุโลก

4.7 ผู้ประกอบการรับซื้อกัญชาน้ำว่า จังหวัดพิษณุโลก

ผู้รับซื้อกัญชาน้ำว่ารวมตัวเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ผลไม้แห่งขุนเขา สถานที่ตั้ง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โทรศัพท์ 097-0748057 โดยกลุ่มมีเครือข่ายผู้ประกอบการแปรรูปกัญชาน้ำว่า จำนวน 12 ราย ได้แก่ อรรถวรรณกัญชากา กัญชากาแม่สุนีย์ กัญชากอบแก้ว ฐิติยาภรณ์ ทะรังศรี วิสาหกิจชุมชนบ้านตะไคร้สร้างสรรค์ กัญชากาวิเชียร กัญชากาขานนท์ กัญชากาจิราพร กัญชากาแสงทอง กัญชากาแม่โสม กัญชากาจุฬา และ

หจก.เอพีบานาน่า ดำเนินกิจการรับซื้อผลผลิตกล้วยน้ำว้าผลสด โดยรับซื้อผลผลิตส่วนใหญ่จากผู้รวบรวมในท้องถิ่น และเกษตรกรรายย่อยทั้งในและนอกจังหวัด (พิจิตร นครสวรรค์ สุโขทัย) เพื่อนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยวัตถุดิบร้อยละ 70 ผลิตเป็นกล้วยอบพลังงานแสงอาทิตย์ส่วนอีกร้อยละ 30 ผลิตเป็นกล้วยม้วน กล้วยสติก กล้วยกวน กล้วยสอดไส้ซ็อกโกแลต ฯลฯ โดยจำหน่ายทั้งในรูปแบบการขายส่งและขายปลีก ในปี 2567 กลุ่มยังมีความต้องการผลผลิตกล้วยน้ำว้าเพิ่มอีก จำนวน 42 ตันต่อสัปดาห์หรือ 168 ตันต่อเดือน ราคารับซื้อเฉลี่ย 7 - 12 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งผู้ประกอบการจะพิจารณาสถานการณ์ราคาในขณะนั้นประกอบการกำหนดราคารับซื้อ โดยจะมีการแจ้งราคาให้เกษตรกรรับทราบก่อนการซื้อขาย 1 - 2 วัน ลักษณะคุณภาพผลผลิตที่รับซื้อ ต้องเป็นกล้วยน้ำว้าพันธุ์มะลิอ่อน พันธุ์ท่ายางและพันธุ์นวลจันทร์ และไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตร เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่ออายุผลประมาณ 90 - 110 วัน นับจากวันตัดปลีกล้วย การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนของกลุ่มผู้ประกอบการ โดยจะให้คำปรึกษา แนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรลูกไร่ การหาตลาด/ออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มแปรรูปทั้งในและต่างจังหวัด การร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานระดับจังหวัด การศึกษาดูงานของคณะบุคคลและประชาสัมพันธ์สินค้าแปรรูปของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก

4.8 กระบวนการจัดการสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) กล้วยน้ำว้าจังหวัดพิษณุโลก

กระบวนการจัดการสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) เพื่อจัดการการไหลเวียนของสินค้า และบริการเข้าออกจากธุรกิจทุกขั้นตอนให้เป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย ไปสู่ลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดหา (Sourcing) การผลิต (Manufacturing) การจัดส่ง (Delivering and Logistics) และการส่งคืน (Returning) สรุปได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 กระบวนการจัดการสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน กล้วยน้ำว้าจังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอน	เกษตรกร	ผู้ประกอบการ
1. การวางแผน (Planning)	การปลูกกล้วยน้ำว้า เกษตรกรนิยมปลูกในฤดูฝน (กรณีปลูกใหม่) สำหรับสวนเดิมจะดำเนินการตัดแต่งใบและหน่อ เพื่อไม่ให้สวนรกทึบ ต้นกล้วยได้รับแสงแดดที่เพียงพอและไม่เกิดโรคเชื้อรา	ผู้ประกอบการจะวางแผนการรับซื้อกล้วยน้ำว้าเป็นรายเดือน เพื่อให้มีวัตถุดิบเพียงพอในการแปรรูปกล้วยเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งปัจจุบันปริมาณผลผลิต ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ
2. การจัดหา (Sourcing)	หน่อพันธุ์ : เกษตรกรใช้หน่อพันธุ์จากแปลงของตนเองสำหรับการปลูกใหม่ในพื้นที่สวนที่รื้อทิ้ง มีเพียงบางรายที่ซื้อหน่อพันธุ์จากเพื่อนบ้าน หรือในพื้นที่ใกล้เคียง ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยคอก และสารกำจัดวัชพืช : ปุ๋ยเคมีจัดซื้อจากร้านค้าในท้องถิ่น ปุ๋ยคอกเก็บจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของตนเอง บางส่วนซื้อจากเพื่อนบ้าน และสารกำจัดวัชพืช จัดซื้อจากร้านขายปัจจัยการผลิตใกล้บ้านน้ำมันตัดหญ้า : ซื้อจากปั้มน้ำมันใกล้บ้านแต่ส่วนใหญ่จะจ้างตัดโดยผู้รับจ้างเหมาทั้งค่าแรงและค่าน้ำมัน	ผู้ประกอบการแปรรูป : จะรับซื้อผลผลิตจากผู้รวบรวม เกษตรกรลูกไร่และเกษตรกรทั่วไป ประมาณเดือนละ 2-4 ครั้ง แต่ในช่วงฤดูแล้งถึงต้นฤดูฝน (เดือนมีนาคม- พฤษภาคม) ผลผลิตกล้วยน้ำว้าจะออกสู่ตลาดน้อยผู้ประกอบการบางรายจึงมีการเก็บสต็อกไว้ในห้องเย็น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบแปรรูปในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้รวบรวม : จะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ขั้นตอน	เกษตรกร	ผู้ประกอบการ
3. การผลิต (Manufacturing)	<p>การปลูกกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อน มีวิธีการดังนี้การเตรียมดินโดยจะไถตากดิน เพื่อกำจัดวัชพืช จากนั้นใส่ปุ๋ยหมักเพื่อป้องกันโรคตายพราย และ ไถพรวนกลบ การปลูกจะมี 2 ลักษณะคือ แบบแปลงยกร่องและแบบไร่ไม่ยกร่อง ขุดหลุมขนาดกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ลึกไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร ระยะห่าง 4 x 4 เมตร โดยใช้หน่อพันธุ์จากต้นแม่ที่มีความปลอดภัยจากโรค แล้วกลบดินโดยรอบให้แน่น ทำการให้น้ำโดยอาศัยน้ำจากน้ำฝนเป็นหลัก และสูบน้ำจากแหล่งน้ำเสริม ในช่วงฤดูแล้ง/ฝนทิ้งช่วง เฉลี่ย 5-10 ครั้ง/ปี สำหรับการใส่ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 เฉลี่ย 1-2 ครั้ง/ปี มีการพรวนดิน/ตัดแต่งใบและปลีกล้วยเฉลี่ย 1-2 ครั้ง/ปี กำจัดวัชพืชโดยการฉีดพ่นยา/เครื่องตัดเฉลี่ย 2-6 ครั้ง/ปี สำหรับกล้วยน้ำว้ามะลิอ่อนที่ผลิตเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการแปรรูป เกษตรกรไม่ควรใส่ปุ๋ยเคมีเมื่อต้นกล้วยมีอายุได้ 7 เดือน เนื่องจากจะทำให้ผลกล้วยมีปริมาณน้ำตาลสูงเกินไปมีสีน้ำตาลเข้ม และอายุการเก็บรักษาล้นลงส่วนการไว้หน่อ หลังจากปลูกกล้วยไปประมาณ 5 - 6 เดือน เกษตรกรจะใช้มีดปาดหน่อที่มีทิศทางตรงกันข้ามกับต้นแม่เพื่อทดแทนต้นแม่เดิม โดยจะปาดเหนือดินประมาณ 10 เซนติเมตร และทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่ออายุผลประมาณ 90 - 110 วันนับจากวันตัดปลีกล้วย รวมอายุตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 10 - 12 เดือน</p>	<p>ผู้ประกอบการจะนำกล้วยน้ำว้าผลสดที่รับซื้อจากผู้รวบรวมไปแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ กล้วยอบ กล้วยม้วน กล้วยสติ๊ก กล้วยกวน และกล้วยเคลือบรสชาติต่าง ๆ อาทิ สตรอว์เบอร์รี่ ช็อกโกแลต และชาเขียว</p>
4. การจำหน่าย/จัดส่ง (Delivering and Logistics)	<p>ผลผลิตกล้วยน้ำว้าจะนำไปจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการแปรรูปภายในจังหวัดและ พ่อค้า รวบรวม ทั้งใน จังหวัด /ต่างจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่พ่อค้ารวบรวมจะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิตเอง</p>	<p>ผู้ประกอบการ : ผลิตภัณฑ์สินค้าส่วนใหญ่จำหน่ายภายในประเทศ อาทิ ห้างสรรพสินค้า (บิ๊กซี โลตัส econ) ร้านค้าทั่วไป/ร้านขายของฝากในจังหวัด/ต่างจังหวัด การออกบูธจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานภาครัฐและขายผ่านช่องทางออนไลน์/แพลตฟอร์มต่าง ๆ</p> <p>ผู้ ร ว บ ร ว ม : จ า ม า ย ใ ห้ กั บ ผู้ประกอบการแปรรูป และตลาดค้าส่งผลไม้ เพื่อส่งขายไปยังตลาดในประเทศ/ต่างประเทศ</p>

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ขั้นตอน	เกษตรกร	ผู้ประกอบการ
5. การส่งคืน (Returning)	ผู้รวบรวมจะรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยไม่มี การส่งคืนสินค้า	มีสินค้าเพียงเล็กน้อยที่มีการส่งคืนจากลูกค้าหรือ ผู้บริโภค เนื่องจากกล่องบรรจุภัณฑ์ชำรุด ระหว่างการขนส่ง และร้านขายของฝากที่ ผู้ประกอบการนำสินค้าไปฝากวางจำหน่ายขาย สินค้าไม่หมด

4.9 แนวทางการพัฒนากล้วยน้ำว้า

จากข้อมูล ปี 2566 ที่พบว่า กล้วยน้ำว้ามีต้นทุนการผลิตรวม 4,985.01 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 5,864.32 บาทต่อไร่ หรือ 5.34 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งได้รับผลตอบแทนสูงกว่าการผลิตข้าว นาปีที่มีต้นทุนการผลิตรวม 4,649.79 บาทต่อไร่ และผลตอบแทนสุทธิเท่ากับ 791.25 บาทต่อไร่ โดยผลผลิตกล้วย น้ำว้าส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ของผลผลิตทั้งหมด เกษตรกรจะนำผลผลิตไปจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการแปรรูปในพื้นที่ ได้แก่ โรงงานแปรรูป ผู้ประกอบการรายย่อย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนที่เหลือร้อยละ 39 และร้อยละ 1 จำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวมทั้งในและต่างจังหวัดเพื่อส่งต่อไปยังผู้ประกอบการแปรรูปในพื้นที่และตลาดขายส่งผลไม้ รวมทั้งการจำหน่ายเพื่อบริโภคสดตามตลาดนัดหรือร้านค้าในชุมชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนากล้วยน้ำว้า จังหวัด พิษณุโลก จึงมีแนวทางดังต่อไปนี้

4.9.1 ส่งเสริมเกษตรกรรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง และมีศักยภาพในการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งสามารถ วางแผนด้านการตลาดให้เกิดความสมดุลทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน

4.9.2 สนับสนุนแหล่งน้ำและระบบการให้น้ำ รวมทั้งระบบการสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์จากแหล่งน้ำผิวดิน เพื่อให้เกษตรกรมีปริมาณน้ำเพียงพอในการดูแลรักษาผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

4.9.3 ภาครัฐควรสนับสนุนระบบประกันภัยพืชผลจากภัยธรรมชาติต่างๆ เพื่อบรรเทาความเสียหายให้กับ เกษตรกร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการชำระเบี้ยประกัน

4.9.4 สนับสนุนการปลูกกล้วยน้ำว้าแบบปรานิด และจัดทำเป็นแปลงสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรที่ สนใจเข้าศึกษาดูงาน

4.9.5 ส่งเสริมการปลูกกล้วยน้ำว้าเป็นการค้าให้มากขึ้น และพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานปลอดภัย เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภค

4.9.6 ส่งเสริมการปลูกกล้วยน้ำว้าในพื้นที่ที่เหมาะสมตามกายภาพของพื้นที่ เพื่อให้ได้รับผลผลิตสูงและ คุณภาพดี

4.9.7 สร้างความเชื่อมั่นให้เกษตรกรที่ปลูกแบบหัวไร่ปลายนา โดยกำหนดจุดรวบรวมผลผลิตให้ชัดเจนในแต่ละพื้นที่

4.9.8 สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรขึ้นทะเบียนกล้วยน้ำว้า GI และสร้าง Story ผลิตภัณฑ์กล้วยอบน้ำผึ้งเตาถ่าน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับแหล่งผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

4.9.9 สนับสนุนการจัดทำฉลากที่แสดงถึงคุณค่าทางโภชนาการ และผลดีของการบริโภคสินค้าเกษตร ปลอดภัย

4.9.10 สนับสนุนการเชื่อมโยงถึงรับซื้อผลผลิตจากจังหวัดพิจิตร สุโขทัย และจังหวัดอื่นๆ

4.9.11 ยกระดับพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย แปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์

อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคปัจจุบันผ่านช่องทางออนไลน์ และแพลตฟอร์มต่างๆ

4.9.12 การจัดทำแผนส่งเสริมการผลิตและการตลาดกล้วยน้ำว้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน และสนับสนุนองค์ความรู้การจัดการพัฒนาธุรกิจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

4.9.13 เสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและดูแลรักษาภายในสวนให้สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ คัดเลือกพันธุ์ที่มีความต้านทานโรคสูง ดูแลเอาใจใส่สม่ำเสมอ กำจัดวัชพืชอย่างถูกวิธี มีระบบระบายน้ำที่ดี ไถพรวนหน้าดิน/ปรับปรุงดินด้วยการปลูกพืชคลุมดินแล้วไถกลบตากแดด รวมทั้งการป้องกันและกำจัดโรคพันที่ที่เกิดโรค

4.9.14 การประกันราคาซื้อ/การทำ MOU เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร

